

ქართულ-აზერბაიჯანული ლექსიკონი

ქართულ ენაში მომზადების პროგრამის
სტუდენტებისათვის

ენისა და საგნის ინტეგრირებული სწავლების კურსი

ფილოლოგია

გამომცემლობა „მერიდიანი“

თბილისი, 2017

ენობრივი კვლევისა და ანალიზის ინსტიტუტი

პროექტი

„არაქართულენოვან სტუდენტთა აკადემიური
მხარდაჭერის სრული(ბეჭდურ-ელექტრონული) პაკეტი“

გამოცემულია ფონდი „ღია საზოგადოება - საქართველოს“
ფინანსური მხარდაჭერით. ავტორის/ავტორების მიერ
საინფორმაციო მასალაში გამოთქმული მოსაზრება შესაძლოა არ
გამოხატავდეს ფონდ „ღია საზოგადოება-საქართველოს“
პოზიციას. შესაბამისად, ფონდი არ არის პასუხისმგებელი მასალის
შინაარსზე.

Published with the financial support of the Open Society Georgia
Foundation. The views, opinions and statements expressed by the
authors and those providing comments are theirs only and do not
necessarily reflect the position of Open Society Georgia Foundation.
Therefore, the Open Society Georgia Foundation is not responsible for
the content of the information material

კონცეფციის ავტორები და შემდგენლები: **კახა გაბუნია, ჭაბუკი ქირია**

მთარგმნელი: **გიზხანუმ ახმედოვა**

რედაქტორი: **ქეთევან გოჩიტაშვილი**

ISBN

აბრევიატურა - სიტყვების პირობითი შემოკლება.

აგლუტინაციური ენები - აგლუტინაციურ ენებში აფიქსი მექანიკურად ერთვის ფუძეს. აფიქსის დართვისას არც ფუძე განიცდის ცვლილებას და არც აფიქსი.

ავტოგრაფი - 1) ავტორის ხელნაწერი. 2) ავტორის ხელმოწერა ან რაიმე წარწერა მისსავე დაბეჭდილ ნაწარმოებზე.

ავტორი - პირი, რომელიც ქმნის ლიტერატურის, მეცნიერების, ხელოვნების ნიმუშებს. ავტორად შეიძლება მოგვევლინოს დანესებულების ან ორგანიზაციის კოლექტივი (კოლექტიური ავტორი).

აკადემიური ენა - ენა, რომელიც გამოიყენება აკადემიური დისციპლინების შესასწავლად ფორ-

Abbreviatura – სözlərin şərti qısaltılması.

Aqqlütinativ dillər – Bu dillər üçün şəkilçilərlə sözdüzəltmə və sözdəyişmə sistemli xarakter daşıyır. Affiks əlavə etdikdə nə kök dəyişir və nə də ki affiks.

Avtoqraf – 1) müəllifin imzası. 2) müəllifin imzası və ya hər hansı bir yazı onun çap etdiyi əsərin üzərində.

Müəllif – Ədəbiyyat, elm, incəsənət əsərlərini yaradan şəxs. Müəllif müəssisənin və ya təşkilatın kollektivi (kollektiv müəllifi)

Akademik dil – akademik intizamların öyrənilməsi üçün rəsmi dərs mühitində istifadə edilən dil; dil aspektləri ki, bunlar da savadla və

მალურ სასწავლო გარემოში; ენის ასპექტები, რომლებიც მჭიდროდაა დაკავშირებული წიგნიერებასა და აკადემიურ მიღწევებთან, სპეციფიკური აკადემიური ტერმინების, ტექნიკური ენის და ამა თუ იმ კონკრეტულ დარგთან დაკავშირებული სპეციფიკური ენობრივი რეგისტრის ჩათვლით.

ალეგორია - გადაკრულად ნათქვამი სიტყვა თუ სიტყვათა რიგი, რომელშიც მოვლენის შინაარსი კონკრეტული სახითაა წარმოდგენილი. მასში ნათქვამია ერთი და იგულისხმება მეორე ანდაზა, გამოცანა, იგავ-არაკი და სხვ.). მისი მიზანია ავტორის აზრის შენიღბვა

ალიტერაცია - ერთი და იმავე მსგავსი თანხმოვანი

akademik nailiyətlə sıx əlaqədədirlər, spesifik akademik terminlərin, texniki dilin və bu və ya digər konkret sahə ilə əlaqədar spesifik dil registrinin nəzərə alınması ilə.

Alleqoriya — məcazi ifadə növlərindən biri, hər hansı bir mücərrəd fikrin, anlayışın konkret predmet və ya hadisənin köməyi ilə təsvir edilməsidir. Onda biri deyilir və ikinci nəzərdə tutulur (atalar sözü, tapmaca, təmsil və s.). Onun məqsədi müəllifin fikrinin maskalanmasıdır.

Aliterasiya – eyni oxşar samit səslərin şeir sətirlərində

ბგერების განმეორებაა სალექსო სტრიქონში. გამოსახვის პოეტური ხერხი, ემოციური ზეგავლენის საშუალება, ბგერების მუსიკალური ორგანიზაციის ფორმა. ქმნის ლექსის კეთილხმოვანებას, სიტყვის შინაარსის აკუსტიკურ თვალსაჩინოებას.

ანდაზა - ხალხური სიტყვიერების უანრი სინამდვილის გონებამახვილურად განზოგადება. დამრიგებლობითი შინაარსის იუმორისტულ-სატირული ხასიათის თქმა. ანდაზათა უმრავლესობა რაიმე საყოველთაოდ მიღებულ ნორმას ან პრაქტიკულ კონცეფციას გამოხატავს. თუ ანდაზა გამოირჩევა განსაკუთრებით დახვეწილი სტილით, მას „აფორიზმი“ ეწოდება. ანდა-

təkrarlanmasıdır. İfadənin poetik tərzı, emosional təsir vasitəsi, səslərin musiqili tərtibat forması. Şeirın xoş səslənməsini, sözün mənasının akustik əyanılıyını yaradır.

Atalar sözü - xalqın yaratdığı və əsrlərdən bəri özünə həyat düsturu etdiyi hikmətli və möcuz sözlərdir. Öyüd-nəsihət məzmunlu yumoristik-satirik xarakterli ifadə. Atalar sözlərinin əksəriyyəti hər hansı bir ümumi qəbul edilən normanı və ya praktiki konsepsiyanı ifadə edir. Əgər atalar sözləri xüsusi mükəmməl tərzlə seçilirsə, o zaman onu “aforizm” adlandırırlar. Atalar sözləri bir çox hallarda müxtəlif dillərdən və mədəniyyətlərdən götürülüb və bəzən müasir həyatda da bir dildə çoxlu mənbədən irəli gəlir. Öyüd-nəsihət xarakterinə baxmayaraq, atalar sözlərinin mütləq müdrikliliyi (xalq müdrikliliyi) və ya mütərəqqi mənəvi-

ზები სხირად ნასესხებია სვადასხვა ენებიდან და კულტურებიდან და ზოგჯერ თანამედროვეობაში ერთ ენაზე მეტი წყაროდან მომდინარეობს. მიუხედავად დამრიგებლური ხასიათისა, მცდარია აზრი იმის შესახებ, თითქოს ანდაზა აუცილებლად წარმოადგენს სიბრძნეს (სახალხო სიბრძნეს) ან გვანდის პროგრესულ მორალურეთიკურ ნორმას. სხირია მაგალითი იმისა, რომ ანდაზა ეფუძნებოდეს უმეცარ, მაგრამ ხალხში გავრცელებულ საერთო აზრს.

არსებითი სახელი - მეტყველების ნაწილი, რომელიც აღნიშნავს საგანს. *სავანი* ჰქვია ყველაფერს, რასაც ვინ ან რა კითხვა დაესმის. მაგ., არსებითი სახელებია: *ქალი, კაცი, ბავშვი, ცხვარი, ცხენი,*

etik normanı təqdim etməsi fikri yanlışdır. Atalar sözlərinin camaat içində yayılmış ümumi fikrə əsaslanmasına misallar çoxdur.

İsim – nitq hissəsi, əşya bildirir. Hər şey əşya adlanır və kim və nə suallarına cavab verir. Məs., isimləridir: qadın, kişi, uşaq, qoyun, at,daş, çay, dağ, qartal, hava, həqiqət, tale, vicdan...

*ქვა, მდინარე, მთა, არწივი,
ჰაერი, ჭეშმარი-ტება, ბედი,
სინდისი...*

არშია - ტექსტის გარშემო დატოვებულ ცარიელ არეს აშია ერქვა.

ასპექტი ჰქვია ზმნის ფორმას, რომელიც მოქმედებას დასრულებულად ან დაუსრულებლად წარმოგვიდგენს. მაგ., *ვხატე* და *დავხატე* წარსული დროის ფორმებია, რომელთაგანაც პირველი მოქმედებას დაუსრულებლად წარმოგვიდგენს, ხოლო მეორე - დასრულებულად. ამის მიხედვით ასპექტი ორგვარია: უსრული და სრული.

აფორიზმი დახვეწილი, ლაკონური ფორმით გამოთქმული ბრძნული აზრი. შეიძლება იყოს პოეტურიცა და პროზაულიც. ხშირად დიდი მწერლების შემოქმედებაში. ქართულ ლიტერატურაში აფორიზმის დიდოსტატია რუსთაველი ("სჯობს სიცოცხლესა ნაზრახსა სიკვდილი სახელოვანი", "ვინც მოყვარესა

Haşiyə - mətnin ətrafında buraxılmış boş sahə haşiyə adlanır.

Aspekt feilin forması adlanır ki, bu da hərəkətin bitdiyini və ya bitmədiyini təqdim edir. Məs., çəkirmiş və çəkdi keçmiş zaman formalarıdır, onlardan birincisi hərəkətin bitmədiyini, digəri isə bitdiyini göstərir. Buna əsasən də aspekt iki növdə olur: bitmiş və bitməmiş.

Aforizm mükəmməl, lakonik forma ilə söylənilmiş müdrik fikir. Poetik və prozaik ola bilər. Bir çox hallarda böyük yazıçıların yaradıcılığında. Gürcü ədəbiyyatında aforizmin böyük ustası Rustaveli idi (Adsız həyatdan şərəfli ölüm yaxşıdır, Kim sevimlilərini axtarmırsa, özünün düşmənidir və s.)

არ ეძებს, იგი თავისი მტერია" და სხვა).

აქტიური ლექსიკა - ლექსიკა, რომელსაც ენის შემსწავლელები და მომხმარებლები რეალურად იყენებენ ლაპარაკისა და წერის პროცესში.

ბესტსელერი - წიგნი, რომელსაც განსაკუთრებული კომერციული წარმატება აქვს, უზარმაზარი ტირაჟით გამოდის და დროებით ან მუდმივად.

ბიბლიოთეკა - კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულება, რომლის დანიშნულება არის გარკვეული გეგმის შესაბამისად თავი მოუყაროს ბეჭდვით ნაწარმოებებს, დაამუშაოს ისინი და მოემსახუროს ამ ლიტერატურით მკითხველს.

ბილინგვიზმი - იხ. *ორენოვანება*.

ბიოგრაფია - ადამიანის

Aktiv leksika – danişıq və yazı prosesində dil öyrənənlərin real olaraq istifadə etdikləri leksika.

Bestseler – xüsusi kommersiya nailiyyəti olan, nəhəng tirajla, müvəqqəti və ya daimi çap edilən kitab.

Kitabxana – mədəni-maarif müəssisəsidir. Onun təyinatı müəyyən plana uyğun olaraq çap əsərlərini bir araya toplamaq, onların üzərində işləsin və bu ədəbiyyatla oxucuya xidmət göstərsin.

Bilingvizm – bax ikidillilik

Tərcümeyi-hal insanın həyatının

ცხოვრების აღწერა. ლიტერატურისა და ზოგიერთი მედიის (მაგ. კინოს) ერთ-ერთი უანრი, რომელსაც ინდივიდუალური ცხოვრების წერილობითი აღწერა უდევს საფუძვლად. ძირითადად დოკუმენტურ წყაროებს ეყრდნობა და გამოგონილი არ არის.

ბოლოამბავი მხატვრული ნაწარმოების (ტექსტის) ის ნაწილია, სადაც ჩანს მოქმედ გმირთა ისტორია კვანძის გახსნის შემდგომ.

ბრუნება - ერთი და იგივე სახელი მნიშვნელობის შეუცვლელად შეიძლება შვიდი სხვადასხვა ფორმით შეგვხვდეს. მნიშვნელობის შეუცვლელად დაბოლოებათა მიხედვით სახელის ცვლას ბრუნება ჰქვია.

təsviri. Ədəbiyyatın və bəzi medianın (məsələn, kinonun) janrlarından biridir ki, fərdi həyatın yazılı təsviri əsasında durur. Əsasən sənədli mənbələrə əsaslanır və uydurulmur.

Son əhvalat bədii əsərin (mətnin) hissəsidir ki, burada düyün açıldıqdan sonra qəhrəmanların tarixi görünür.

Hallandırma – eyni ad mənasına dəyişmədən yeddi müxtəlif formada təsadüf edilə bilər. Mənası dəyişmədən sonlarına əsasən adın dəyişməsi hallandırma adlanır.

ბრუნვა - სახელის ფორმის ცვლა, რომლის დროსაც არ იცვლება სიტყვის ლექსიკური მნიშვნელობა: მაგ. კაც-ი, კაც-მა, კაც-ს.

ბრძანებითი წინადადება - ბრძანებითია წინადადება, რომელიც მოითხოვს მთქმელის ნება-სურვილის შესრულებას.

გავრცობილი წინადადება - გავრცობილია წინადადება, რომელშიც მოიპოვება ერთი ან მეტი არამთავარი წევრიც.

გამეორება - პოეტური მეტყველების ერთ-ერთი გამომსახველობითი საშუალება, ემოციური ზემოქმედების გაძლიერების მიზნით ენობრივი ელემენტების შეგნებული გამეორება.

განკერძოებული სიტყვები და გამოთქმები - წინადადების წევრი

Hal – adın formasının dəyişməsi, bu zaman sözün leksiki mənası dəyişmir: məs.kişi, kişi-nin, kişi-yə....

Əmr cümləsi – söyləyənin iradəistəyinin yerinə yetirilməsi tələb olunan cümlə.

Geniş cümlə - bir və ya bir neçə ikincidərəcəli üzvləri olan cümlə genişdir.

Təkrar – poetik nitqin ifa vasitələrindən biridir, emosional təsirin gücləndirilməsi məqsədilə dil elementlərinin birləşmədən təkrarlanması.

Xüsusiləşdirilmiş sözlər və ifadələr – cümlənin üzvü bəzən pauza ilə qonşu sözlərdən ayrılı bilər

ზოგჯერ შეიძლება პაუზით გამოეყოს მეზობელ სიტყვებს და განცალკევებით დადგეს. ამ მოვლენას განკერძოება ჰქვია, ხოლო თვით წევრს - განკერძოებული.

განმარტებითი ლექსიკონი - ლექსიკონი, რომელშიც ერთი ენის სიტყვები და გამოთქმები იმავე ენაზეა ახსნილი.

განსაზღვრება - განსაზღვრება ჰქვია წინადადების არამთავარ წევრს, რომელიც ახლავს არსებით სახელს და საგანს რაიმე ნიშნის მიხედვით ახასიათებს (განსაზღვრავს).

გაპიროვნება - პერსონიფიკაცია - მხატვრული გამოსახვის ხერხი, რომლისთვისაც დამახასიათებელია საგნებისა და ცხოველებისთვის ადამიანის თვისებების მ-

və ayrıca dura bilər. Bu hadisə xüsusiyyət adlanır, üzv isə xüsusişdirilmiş.

İzahatlı lüğət – bir dilin sözləri və ifadələri eyni dildə də izah edilir.

Təyin – cümlənin ikincidərəcəli üzvüdür ki, isimdən sonra gəlir və əşyanı hər hansı bir əlamətinə əsasən xarakterizə edir (təyin edir)

Şəxsiyyətləşdirmə - personifikasiya – bədii ifadə üsulu, bunun üçün əşyalar və heyvanlar üçün insanın xassələrini yazmaq xarakterikdir. Canlı və cansız əşyaların insanlaşdırılması.

ინერა. უსულო და სულიერი საგნების გაადამიანება.

გარდამავალი ეწოდება ისეთ ზმნას, რომელიც პირდაპირობიექტურ პირს შეიცავს.

გარდაუვალი ჰქვია ისეთ ზმნას, რომელიც პირდაპირობიექტურ პირს არ შეიცავს.

გარემოება ჰქვია წინადადების არამთავარ წევრს, რომელიც ჩვეულებრივ ზმნას ახლავს და გვიჩვენებს, თუ სად, როდის, როგორ, რატომ ან რისთვის ხდება მოქმედება.

გაუვრცობელი წინადადება - მარტივი წინადადება, რომელიც მხოლოდ მთავარ წევრებს შეიცავს.

გვარი - ზმნის ფორმა, რომელიც გვიჩვენებს, როგორია სუბიექტური პირის მიმარ-

Keçid birbaşa obyektiv şəxsdən ibarət felə deyilir.

Labüd birbaşa obyektiv şəxsdən ibarət olmayan feil.

Tamamlıq cümlənin ikinci dərəcəli üzvünə deyilir ki, adi feili müşayiət edir və hərəkətin harada, nə zaman, necə nə üçün və ya niyə baş verdiyini göstərir.

Müxtəsər cümlə - yalnız baş üzvlərdən ibarət sadə cümlə.

Feilin növü – feilin formasıdır ki, subyektiv şəxsin feilə qeyd edilən hərəkətə münasibətinin necə

თება ზმნით აღნიშნული მოქმედებისადმი. გვარი სამია ქართულში: მოქმედებითი, ვნებითი და საშუალი.

გრამატიკა - ენათმეცნიერების ერთ-ერთი დარგი, რომელიც სწავლობს ენის აგებულებას. იგი იკვლევს სიტყვათა თვისებებს, მათი ცვლილებისა და წინადადებაში ერთმანეთთან დაკავშირების წესებს.

გრამატიკული კომპეტენცია - ენის გრამატიკული საშუალებების ცოდნისა და გამოყენების უნარი. შეიცავს ლექსიკას, წარმოთქმასა და წინადადებების აგებას. მიჩნეულია კომუნიკაციური კომპეტენციის ნაწილად.

გროტესკი - სტილი, როცა უსაზღვრო კარიკატურულ გაზვიადებაზე, ურთიერთგამომრიცხავ კონტრასტებზე, პარადოქსებზე აგებული ფანტაზიით დეფორმირებულია სინამდვილე.

olduğunu gösterir. Gürcü dilinde feilin növü üçdür: məlum, məchul və orta.

Grammatika – dilçiliyin sahələrindən biridir ki, dilin quruluşunu öyrənir. O, sözlərin xassələrini, onların dəyişikliklərini və cümlədə bir-birinə bağlama qaydalarını araşdırır.

Grammatik bilgi- dilin qrammatik vasitələrinin bilik və istifadə qabiliyyəti. Leksikadan, ifadədən və cümlələrin quruluşundan ibarətdir. Kommunikasiya bilgisinin bir hissəsi hesab edilir.

Grotesk – tərzdir, bu zaman hədsiz karikatur şişirtmə ilə, bir-birini istisna edən ziddiyyətlərlə, paradokslarla qurulmuş fantaziya ilə həqiqət deformasiya olunmuşdur. O, alleqoriyadan fərqlənir ki, bunda da dəqiq və rəşional olaraq əvəz seçilmişdir. İlya Çavçavadzenin

იგი განსხვავდება ალეგორიისგან, რომელშიც ზუსტად და რაციონალურად შერჩეულია შემცვლელი. ილია ჭავჭავაძის “კაცია ადამიანი?!” არის გროტესკის მაგალითი ქართულ ლიტერატურაში.

დამატება - წინადადების მთავარ წევრს, რომელიც ზმნის ობიექტურ პირთან არის შეწყობილი, დამატება ჰქვია.

დამწერლობა - წერის ხელოვნება – ამა თუ იმ ენის გრაფიკული ნიშნების, ასოების სისტემა. დამწერლობა შეიძლება იყოს ძეგლური ანუ ეპიგრაფიული, წიგნური, ლითონური, მდივან-მწიგნობრული და სხვა.

დედა ენა - ენა, რომელიც პიროვნების იდენტობის განმსაზღვრელია. **დედა ენა** მშობლიური ენის სინონიმად გამოიყენება

“Kişi insandır mı?!” gürcü edebiyatında grotesk nümunesidir.

Tamamlıq – feilin obyektiv şəxslə uyğunlaşdığı cümlənin ikinci dərəcəli üzvü tamamlıq adlanır.

Yazı - yazı sənəti – bu və ya digər dilin qrafik əlamətlərinin, hərflərin sistemi. Yazı abidə yəni epigrafik, kitab, dəmir, dəftərxana-divan və s. ola bilər.

Ana dili – şəxsin eyniləşdirməsini müəyyən edən dildir. Ana dili doğma dilin sinonimidir (amma ondan emosional yüklə fərqlənə bilər).

(თუმცა, განსხვავდება მისგან ემოციური დატვირთვით).

დიაგნოსტიკური შეფასება - განმავითარებელი (მიმდინარე) შეფასების კომპონენტი. დიაგნოსტიკური შეფასების დროს ხდება მოსწავლის გარკვეული მომენტისათვის არსებული ცოდნის დონის და უნარ-ჩვევების შეფასება, რათა ზუსტად დაიგეგმოს სწავლის პროცესი მოსწავლის სუსტი და ძლიერი მხარეების გათვალისწინებით.

დიალექტი - იგივე კილო; ენის ტერიტორიული, დროითი ან სოციალური სახესხვაობა, რომელსაც ადამიანების მეტ-ნაკლებად შეზღუდული რაოდენობა მოიხმარს და თავისი წყობით (ფონეტიკა, გრამატიკა, ლექსიკური შედგენილობა თუ სემანტიკა)

Diaagnostik qiymətləndirmə - inkişafetdirici (cari) qiymətləndirmənin komponenti. Diaagnostik qiymətləndirmə zamanı şagirdin müəyyən an üçün mövcud bilik səviyyəsinin və vərdiş-bacarıqlarının qiymətləndirilməsi baş verir ki, dərs prosesi düzgün planlaşdırılsın və şagirdin zəif və güclü tərəfləri nəzərə alınsın.

Dialekt – eynilə ləhcə; dilin ərazi, vaxt və ya sosial müxtəlifliyi ki, insanların müəyyən sayı bundan istifadə edir və öz quruluşu ilə (fonetika, qrammatika, leksik təşkil və ya semantika) dil standartından fərqlənir ki, bunun da özü sosial cəhətdən ən nüfuzlu dialekti təqdim edir.

განსხვავდება ენობრივი სტანდარტსაგან, რომელიც თავად წარმოადგენს სოციალურად ყველაზე პრესტიჟულ (დია)ლექსს.

დიალოგი - მეტყველების ფორმა, რომლითაც გადმოცემულია ორი ადამიანის მონაცვლეობითი საუბარი.

დიგლოსია - შედარებით სტაბილური ენობრივი სიტუაცია, რომელშიც ენის პირველად დიალექტებთან ერთად, არსებობს ძალიან განსხვავებული, უაღრესად კოდიფიცირებული (ხშირად გრამატიკულად ძალიან რთული) ვარიანტი; იგი უმეტესწილად სამწერლო ენად გამოიყენება ან გამოიყენებოდა.

Dialog – nitqin formasıdır ki, iki insanın söhbətini ötürür.

Diqlosiya – nisbətən sabit dil vəziyyətidir ki, bunda dilin ilkin dialektləri ilə yanaşı, çox fərqli, kodifikasiya edilmiş (bir çox hallarda qrammatik cəhətdən çox mürəkkəb) variant; əsasən yazılıq dilində istifadə olunurdu və ya olunur.

დიოთირამბი - სახოტბო ლექსი ძველ ბერძნულ პოეზიაში. ღღეს ნიშნავს უბომო, გადაჭარბებულ ქებას.

დისკუსია რაიმე სადავო საკითხის საჯარო განხილვაა კამათის, პაექრობის გზით, რომლის საბოლოო მიზანია მოხდეს შეთანხმება. დისკუსია შეიძლება იყოს ზეპირი (ტელევიზიით, შეხვედრის დროს) და წერილობითი (საგაზეთო, სამეცნიერო)...

დრო - ზმნის ფორმა, რომელიც გვიჩვენებს, როდის ხდება მოქმედება: თქმის დროს, თქმამდე თუ თქმის შემდეგ. ამის მიხედვით დრო სამია ქართულში: ახლანდელი, წარსული და მომავალი.

Difiramb – qədim yunan poeziyasında şeir. Hal-hazırda nəhəng, həddən çox şişirdilmiş tərifidir.

Diskussiya mübahisə, müzakirə yolu ilə hər hansı bir mübahisəli məsələnin ictimai təhlilidir ki, bunun da son məqsədi razılığa gəlməkdir. Diskussiya şifahi (televiziya, görüş zamanı) və yazılı (qəzet, elmi)... ola bilər.

Zaman – feilin formasıdır, hərəkətin nə vaxt baş verdiyini göstərir: deyilən zaman, deyilənə qədər və ya deyildikdən sonra. Buna əsasən zaman gürcü dilində üçdür: indiki, keçmiş və gələcək.

ელეგია - ლირიკული ლექსი, რომელშიც ავტორის სევდიანი განწყობილება, მწუხარებაა გადმოცემული.

ენა - ფონეტიკური, ლექსიკური და გრამატიკული საშუალებებისაგან შემდგარი ნიშანთა რთული სისტემა, რომელიც შექმნილია ან ბუნებრივი გზით, ან ადამიანის მიერ.

ენათა გენეალოგიური კლასიფიკაცია - ემყარება ენათა ისტორიულად ნათესაურ ურთიერთობას, ე. ი. ორი ან მეტი ენის წარმომავლობას ერთი ენისაგან.

ენათა კონტაქტები - გამოყოფენ ენათა კონტაქტების ორ სახეს: ა. **დისტალურს** - რომელიც ხორციელდება მონოლინგვიზმის პირობებში ენათა შორის მჭიდრო

Elegiya – lirik şeir, bunda müəllifin kədərli əhval-ruhiyyəsi qüssə ilə ötürülür.

Dil – fonetik, leksik və qrammatik vasitələrdən ibarət əlamətlərin mürəkkəb sistemidir ki, təbii yolla və ya insan tərəfindən yaradılmışdır.

Dillərin geneoloji təsnifatı – dillərin tarixi qohumluq əlaqəsinə əsaslanır, belə ki iki və ya artıq dilin bir dildən yaranmasına.

Dillərin əlaqələri – dillərin əlaqələrinin iki növünü ayırırlar: a. **distal** – monolinqvizm şərtlərində dillər arasında sıx təmasın olmadığına həyata keçirilir və b. **proksimal** - bilinqvizm şərtlərində dillər arasında sıx əlaqə olduğu zaman və bunun nəticəsi nəinki

შეხების არარსებობისას და ბ. **პროესიმალურს** - ბილინგვიზმის პირობებში ენათა შორის მჭიდრო კონტაქტის დროს, რისი შედეგიც შეიძლება იყოს არა მარტო ნასესხობანი, არამედ ერთ-ერთი ენის მოდიფიკაცია ან თვისებრივად სრულიად ახალი ენობრივი სისტემის განვითარებაც კი.

ენათა მორფოლოგიური კლასიფიკაცია აჯგუფებს ენებს სიტყვათა აგებულების მიხედვით, ანუ, სხვაგვარად, იმის მიხედვით, თუ როგორ იცვლება სიტყვათა ფორმა, რა საშუალებებს მიმართავს ენა სიტყვებს შორის დამოკიდებულების აღსანიშნავად.

ენათა ფლობის ექვსდონიანი სისტემა - ზოგადევროპული ენობ-

alınma, eləcə də dil modifikasiyalarından biri və ya xassə baxımından tam yeni dil sisteminin inkişafı da ola bilər.

Dillərin morfoloji təsnifatı dilləri sözlərin quruluşuna əsasən qruplaşdırır, yəni başca cür, sözlərin formasının necə dəyişdiyinə, sözlər arasında münasibəti qeyd etmək üçün dilin hansı vasitələrə müraciət etdiyinə əsasən.

Dilə sahibolmanın altısəviyyəli sistemi – Ümumavropa dil siyasəti müasir dillərin öyrənilməsi, tədrisi və

რივი პოლიტიკა თანამედროვე ენების სწავლის, სწავლებისა და შეფასებისათვის ითვალისწინებს ენათა ფლობის ექვსდონიან სისტემას, რომელიც იყოფა ჯერ სამ მსხვილ ერთეულად - A, B, C, ხოლო თითოეულ მათგანში ორი ძირითადი დონე გამოიყოფა: A.

ელემენტარულად

ფლობა: ენის გასაღები (A1); ენის საფუძველი (A2); B. **დამოუკიდებლად**

ფლობა: ზღვრული (B1); ზღვრული განვითარებული (B2); C. **თავისუფლად ფლობა:** პროფესიონალური (C1); სრულყოფილი (C2)

ენის დაუფლება - პროცესი, რომლის წარმატებით წარმართვისათვის აუცილებელია, შემსწავლელის მხრიდან იყოს ნებაყოფ-

ციმტლენდირლმასი უწუნ დილლარა სახილმანინ აღისავიყყასი სისტემინი ნაზარა აღრ ვა ბუ და უწ ირი ვაჰიდლარა ბაღუნურ - A, B, C, onlardan hər birində isə iki əsas səviyyə ayrılır: A. **Elementar dilbilmə:** dilin açarı (A1); dilin əsası (A2); B. **Müstəqil dilbilmə:** hüdudi (B1); hüdudi inkişaf etdirilmiş (B2); C. **Azad dilbilmə:** peşəkar (C1), mükəmməl (C2).

Dilə sahibolma – prosesdir ki, bunun nailiyyətlə keçilməsi üçün dil öyrənmə tərəfindən könüllü və düşünülmüş yanaşma tələb olunur. İstənilən dilə sahibolma üçün dərs prosesi kifayət etmir, dilə sahib

ლობითი და გაცნობიერებული მიდგომა. ნებისმიერი ენის დაუფლებისათვის საკმარისი არ არის საგაკვეთილო პროცესი – იმისათვის, რომ ენას დაეუფლო, უნდა იყენებდე მას. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ვილაპარაკოთ, ვიკითხოთ და ვწეროთ ამ ენაზე.

ენის ისტორია შეისწავლის მოცემული ენების წარმოშობას, მის ურთიერთობას მონათესავე ენებთან, იმ ცვლილებებს, რაც ენის სისტემამ განიცადა ფუძენიდან გამოყოფის შემდეგ და ა. შ.

ენის ფლობა - პიროვნების უნარი, რეალურ სიტუაციებში ილაპარაკოს, გამოიყენოს ათვისებული (შესწავლილი) ენა. მშობლიურთან მიახლოებული ფლობა მიიღწევა მაშინ,

olmaq üçün dildən istifadə etmək lazımdır. Başqa sözlərlə desək, həmin dildə danışmaq, oxumaq lazımdır.

Dilin tarixi verilən dillərin yaranmasını, onun qohum dillərlə əlaqəsini, dil sisteminin kök-dildən ayrıldıqdan sonra dəyişməsinə və s. öyrənir

Dilbilmə - insanın bacarığıdır ki, real vəziyyətlərdə mənimsədiyini (öyrəndiyi) dildə danışsın, istifadə etsin. Ana dilinə yaxın dilbilməyə insan 20 000-40 000 sözə sahib olanda nail olur, amma danışdığı dilinə sahib olmaq üçün 3 000 söz də kifayət edir.

როდესაც ადამიანი ფლობს 20 000 – 40 000 სიტყვას, თუმცა, საბაზისო სასაუბრო ენის ფლობისათვის საკმარისია 3 000 სიტყვაც კი.

ენობრივი (ლინგვისტური)

კომპეტენცია - 1. ერთი ან მეტი ენის სახესხვაობის გამოყენების შესაძლებლობა ურთიერთობისათვის; ადამიანს შეიძლება ჰქონდეს ფართო / შეზღუდული ენობრივი კომპეტენცია. 2. შესაძლებლობა, გააანალიზო ენობრივი სახესხვაობა აღწერილი კატეგორიების მიხედვით (ტერმინი *მეტალინგვისტური კომპეტენცია* ამავე მნიშვნელობით გამოიყენება).

ენობრივი პოლიტიკა - მოცემულ სახელმწიფოში ან ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთე-

Dil (lingvistik) kompetensiyası –

1. Ünsiyyət üçün bir və ya bir neçə dilin fərqlinin istifadəsi imkanı; insanın geniş/məhdud dil kompetensiyaları ola bilər. 2. Təsviri kateqoriyalara əsasən dil fərqlərini analiz etmək (metalingvistik kompetensiya termini də eyni mənada istifadə olunur)

Dil siyasəti – verilən dövlətdə və ya inzibati-ərazi vahidi çərçivəsində burada mövcud dil(lər)in inkişafı və dil vəziyyətinin səmərəli idarəetməsi

ულის ფარგლებში მიზან-
მიმართულად გატარე-
ბული ღონისძიებები იქ
არსებული ენ(ებ)ის გან-
ვითარებისა და ენობრივი
სიტუაციის ეფექტურად
მართვის მიზნით. ამავე
მნიშვნელობით გვხვდება
ტერმინი **გლოტობოლი-
ტიკა**. ეს არის ნებაყოფ-
ლობითი ქმედება, ოფი-
ციალური თუ იძულებითი,
რომელიც ეყრდნობა
გარკვეულ პრინციპებს.
ენობრივი პოლიტიკის
პროგრამა ეხება ენობრივ
უფლებებს (კერძოდ,
უმცირესობებს), სასა-
მართლოებსა და ადმინი-
სტრაციებს, საჯაროობის
ასპექტებს, მედიასა და
ენის სწავლებას (დანყე-
ბითი სკოლიდან უმაღ-
ლეს და პროფესიულ-
ტექნიკურ განათლებამ-
დე). ამ უკანასკნელის

მაqsადი ილე მაqsადyონლუ შაკილდე
keqirilენ tედბირლერ. Eyni mენადა
qლოსiyasət termininე დე tესადუფ edilir.
Bu, kონuல்லu, rესმი vე ya mეcburi bir
hერəkətdir ki, mუəyyენ prinsiplərə
əsaslanır. Dil siyaseti programı dil
hüquqlarına (xüsusilə dე azlıqlara),
məhkəmələtə və administrasiyalara,
ictimailik aspektlərinə, mediya və
dilin öyrənilməsinə (ibtidai
məktəbdən ali və peşə-texniki
təhsilinə qədər) aiddir. Bu
sonuncunun sahəsinə müdaxilə
etmək dil təhsili siyaseti adlanır.

სფეროში ჩარევას ეწოდება ენობრივი განათლების პოლიტიკა.

ენობრივი სიტუაცია - ტერმინი აღნიშნავს ენის გამოყენების საერთო კონფიგურაციას მოცემულ დროსა და მოცემულ ადგილზე და მოიცავს ამ სახის მონაცემებს: რამდენი ენა და რომელი ენები გამოიყენება მოცემულ არეალში, რამდენი ადამიანი ლაპარაკობს მათზე, რა ვითარებაში, რა განწყობები და დამოკიდებულებები აქვთ მოცემული საზოგადოების წევრებს ამ ენების მიმართ.

ეპითეტი - მხატვრული განსაზღვრა, პოეტური განმარტება, დახასიათება, რომელიც მიგვიგებს კითხვაზე "როგორი?". უხშირესად ზედსართავი სახელით. მაგალითად:

Dil vəziyyəti – termin verilən vaxt və yerdə dilin istifadəsinin ümumi konfigurasiyasını bildirir və növbəti göstəricilərdən ibarətdir: verilən sahədə neçə dil və hansı dillərdən istifadə olunur, bu dillərdə neçə nəfər danışır, hansı vəziyyətdə, verilən cəmiyyət üzvlərinin bu dillərə hansı əhval-ruhiyyə və yanaşmaları var.

Epitet – bədii müəyyənləşdirmə, poetik izahat, xarakterizə etmə. “Necə?” sualı ilə göstərilir. Əsasən də sifətlə. Məsələn: iti su və s. Təyindən fərqlənir.

ანკარა წყალი და ა.შ.
განსაზღვრებისგან გამო-
ირჩევა.

ეპილოგი - ლიტერატურუ-
ლი ან თეატრალური
ნაწარმოების დასკვნითი
ნაწილი, სადაც მოკლედ
გადმოცემულია მოქმედ
პირთა შემდგომი ბედი ან
განხილულია ნაწარმო-
ების ზნეობრივი და
ფილოსოფიური ასპექ-
ტები. თეატრალურ დრა-
მაში ეს არის დასკვნითი
მონოლოგი - მიმართვა
მაყურებლისადმი ნაწარ-
მოების შინაარსის შეჯა-
მების, ახსნის, სწავლების
მიზნით.

ეპიტაფია - წარწერა საფ-
ლავის ქვაზე. წარმოიშვა
ანტიკურ სამყაროში. ეპი-
ტაფიისთვის დამახასიათე-
ბელია მცირე ფორმა, მი-
მართვა მიცვალებული-
სადმი ან მიცვალებილისა

Epiloq – ədəbi və ya teatral əsərin
yekun hissəsi, burada qısaca olaraq
qəhrəmanların sonrakı aqibəti verilir
və ya əsərin əxlaqi və fəlsəfi
aspektləri təhlil edilir. Teatral
dramda bu, yekun monoloqudur -
əsərin məzmununun təlim məqsədilə
yekunlaşdırılması, izahatıdır.

Epitafiya – məzar daşının yazısı.
Antik dövrdə yaranmışdır. Epitafiya
üçün kiçik forma, mərhuma müraciət
və ya mərhumun bu dünyada qalanlar
üçün xutabı xarakterikdir. Zamanla
epitafiya ilə yanaşı satirik, parodiyalı
epitafiyalar yaranırlar. Aleksandr
Makedoniyalıya həsr edilmiş

ამ ქვენად დარჩენილებ-
თან. დროთა განმავლო-
ბაში საეპიტაფიო ხოტბე-
ბის გვერდით ჩნდება
სატირული, პაროდული
ეპიტაფიები. ალექსან-
დრე მაკედონელისადმი
მიძღვნილი ეპიტაფია.

ეპოსი - სინამდვილის
ასახვა თხრობითი გზით,
ავტორი უმეტესწილად არ
ფიგურირებს. ადამიანისა
და მისი ცხოვრების
ასახვის ტიპის ეპოსი იყო
პროზაულ და პოეტურ
ფორმებად: დიდი, საშუა-
ლო და მცირე. დასავ-
ლეთის კულტურაში
ეპოსის უძველესი და
უთვალსაჩინოესი ნიმუშე-
ბია ილიადა, ოდისეა და
ნიბელუნგენიადა, ხოლო
აღმოსავლეთში — მაჰაბ-
ჰარატა, რამაიანა და
შაჰნამე. ეპოსის ჟანრებია:
ეპოპეა, სიმღერა (ხალხუ-

epitafiya.

Epos – hekayət yolu ilə həqiqətin təsvir edilməsi, müəllif əksər hallarda iştirak etmir. İnsanın və onun həyatının təsviri tipinin eposu prozaik və poetik formalarda idi: böyük, orta və kiçik. Qərbi mədəniyyətində eposun qədim və əyani nümunələrindən biri İliada, Odiseya, Şərqdə isə - Mahabharata, Ramayana və Şahnamə. Eposun janrlarıdır: epopeya, mahnı (xalq eposu), hekayə, roman, poema, ballada, novella, təmsil, etyud, esse. Bədii-sənədli janrlardır: memuar, gündəlik, tərcümeyi-hal, sərgüzəşt, oçerk, qəhrəmanlıq eposu.

რი ეპოსი), მოთხრობა, რომანი, პოემა, ბალადა, ნოველა, იგავ-არაკი, ეტიუდი, ესე. მხატვრულ-დოკუმენტური ჟანრები: მემუარი, დღიური, ავტობიოგრაფია, ბიოგრაფია, მოგზაურობა, ნარკვევი, საგმირო ეპოსი.

ეროვნული ენა - ერის დედაენა, მისი ისტორიული და თანამედროვე ვინაობის გამომხატველი; მიუხედავად ამისა, ყველგან არ არსებობს ცალსახა მიმართება ერსა და ენას შორის, რადგანაც ზოგიერთი ენა რამდენიმე ერს ემსახურება, ხოლო ზოგიერთ ერს რამდენიმე ენა აქვს. გვხვდება ასევე ტერმინი *ეთნონაციონალური ენა*.

Milli dil – millətın ana dili, onun tarixi və müasir kimliyinin ifadəsı; buna baxmayaraq, hər yerdə dil və millət arasında bir növ yanaşma yoxdur, çünki bəzi dil bir neçə millətə xidmət edir, bəzi millətın isə bir neçə dili var. Eləcə də etnomilli dilə də təsadüf edilir.

ესე - ლიტერატურულ-პუბლიცისტური ან სამეცნიერო ხასიათის ნარკვევი.

Esse- ədəbi-publisistik və ya elmi xarakterli oçerk.

ეტრათი (იგივე პერგამენტი) საქართველოში ყველაზე გავრცელებული საწერი მასალა იყო. მას ამზადებდნენ ცხვრის, თხის, ბატკნის, ხბოს ან ირმის ტყავისაგან.

Etrat (eynilə perqament) Gürcüstanda ən çox yayılmış yazı materialı idi. Onu qoyunun, keçinin, quzunun, dananın və ya maralın dərisindən hazırlayırdılar.

ექსპოზიცია არის ნაწარმოების ის ნაწილი, სადაც მოცემულია ნაწარმოებში გადმოცემული მოქმედების წინავითარება. ავტორი სშირად ნაწარმოებს ექსპოზიციით იწყებს, თავიდანვე გვაცნობს მოქმედების ადგილს, დროს, მთავარ მოქმედ პირს...

Ekspozisiya əsərdə verilən hərəkətin əvvəlki cərəyanı göstərilən hissəsidir. Müəllif əsəri əksər hallarda ekspozisiya ilə başlayır, başdan bizi hərəkətin yeri, vaxtı, baş qəhrəmanları ilə tanış edir....

ვერბალური კომუნიკაცია - კომუნიკაციის ერთ-ერთი სახე, რომელიც გულისხმობს სიტყვების საშუალებით

Verbal kommunikasiya – kommunikasiyanın növlərindən biridir ki, sözlərin vasitəsilə informasiyanın ötürülməsini nəzərdə

ბით ინფორმაციის გადა-
ცემას.

ვნებითი გვარი - ვნებითი
გვარის ზმნები ორგვარია:
დინამიკური და სტატიკუ-
რი. დინამიკურია ვნებითი,
რომელიც გამოხატავს
მოქმედების მსვლელო-
ბას, პროცესს: *მთებს
ნისლი ეფინება (ვომ.).*
*„მთები, ნისლით იფარე-
ბა“;* *„მთები მწვანდება“;*
„მთები შრება“.

ზედსართავი სახელი ჰქვია
მეტყველების ნაწილს,
რომელიც ახლავს არსე-
ბით სახელს და გამო-
ხატავს საგნის ნიშან-
თვისებას.

ზმნა ჰქვია მეტყველების
ნაწილს, რომელიც
გამოხატავს მოქმედებას
ან მდგომარეობას. მაგ.,
მღერის გამოხატავს მოქ-
მედებას, ზის - მდგომარე-
ობას.

tuttur.

Məchul növ – məchul növlü fellər
iki cürdür: dinamik və statik.
Dinamik məchul növ hərəkətin
gedişini, prosesini ifadə edir: dağlara
duman düşür. “Dağlar dumanla
örtülür”, “Dağlar yaşllaşırlar”;
“Dağlar quruyurlar”.

Sifət nitq hissəsi adlanır ki, isimdən
sonra gəlir və əşyanın əlamətini
bildirir.

Fel nitq hissəsidir, hərəkəti və ya
vəziyyəti bildirir. Məsələn, oxuyur –
hərəkəti bildirir, oturur – vəziyyəti.

ზმნიზელა ჰქვია სრული მნიშვნელობის მქონე უცვლელ მეტყველების ნაწილს, რომელიც ჩვეულებრივ ზმნას ახლავს და გვიჩვენებს, თუ სად, როდის, როგორ, რატომ ან რისთვის ხდება მოქმედება.

ზმნისწინი ჰქვია ზმნის წინა ნაწილს, რომელიც რამდენადმე უცვლის მას მნიშვნელობას. მისი ძირითადი ფუნქციებია: მიმართულების გამოხატვა, მყოფადის წარმოება; სრული ასპექტის წარმოება; სიტყვის მნიშვნელობის შეცვლა.

ზღაპარი - პოეტური გამოწვლი, ფანტასტიკურ ამაბავზე აგებული თხრობითი ნაწარმოები, რომელიც დაკავშირებულია სინამდვილესთან იდეით, თემატიკით, მოტივებით, სიუ-

Zərf tam əhəmiyyətə malik dəyişməz nitq hissəsi adlanır və onu adi fel müşayiət edir və harada, necə, nə vaxt, niyə və nə üçün hərəkətin baş verdiyini göstərir.

Felönü mənasını dəyişən felin ön hissəsi adlanır. Onun əsas funksiyalarıdır: istiqamətin ifadə olunması, gələcəyin əmələ gətirilməsi, tam aspektin yaranması; sözün əhəmiyyətinin dəyişməsi.

Nağıl – poetik uydurma, fantastik əhvalat üzərində qurulmuş hekayədir ki, bu da həqiqətlə ideya, tematika, motivlərlə, süjet, dil xüsusiyyətləri, milli koloritlə bağlıdır. Nağıl nəsr və şeir növündə olur. O, epos janrlarından biridir, ona əfsanə yaxındır.

ჟეტით, ენობრივი თავისებურებით, ეროვნული კოლორიტით. ზღაპარი არის პროზაულიც და ლექსიც. იგი ეპოსის ერთ-ერთი ჟანრია, მას უახლოვდება თქმულება.

თავი - თხზულების ტექსტის ნაწილი, წარმოდგენილი საკუთარი რიგითი ნომრით, ზოგჯერ სათაურითაც.

თანაავტორი - პირი, რომელმაც სხვასთან (სხვებთან) ერთად დაწერა ნაწარმოები.

თეზისები - სამეცნიერო პრომის, მოხსენების, სტატიის ძირითადი დებულებანი.

თეთრი ლექსი - ურიტმო ლექსი.

თემა 1. (გრამატიკაში)- ზმნის იმ ნაწილს, რომელიც საერთოა I ან II სერიის ყველა მწკრივისათვის, თემა ჰქვია. მაშას-

Fəsil – hekayənin mətninin hissəsidir, öz sıra nömrəsi ilə, bəzən də başlıqlarla təqdim olunur.

Həmmüəllif – başqası (başqaları) ilə birlikdə əsəri yazan şəxs.

Tezislər – elmi əsərin, məruzənin, məqalənin əsas müddəaları.

Ağ şeir – qafiyəsiz şeir.

Mövzu 1. (Qrammatikada) – feilin I və II seriyasının bütün sıraları üçün ümumi olan feilin hissəsi mövzu adlanır. Beləliklə, boyayırsan birinci seriyasının mövzudur, boya – ikincinin. Birinci seriyanın

დამე, ღებავ პირველი სერიის თემაა, ღებ- -მეორისა. პირველი სერიის თემას მეორისაგან -ავ ბოლოსართი განასხვავებს. მაშასადამე, -ავ თემის ნიშანია 2. (მხატვრულ ლიტერატურაში) - დედააზრი ლიტერატურული ნაწარმოებისა, რომელიც მის შინაარსს აწესრიგებს და იდეურ-ემოციურ მთლიანობად აქცევს, ნაწარმოების ძირითად იდეაზე მიუთითებს. ისინი განუყოფელ კავშირშია, ხანდახან ერთმანეთს ემთხვევა, მაგრამ იგივეობას არ წარმოადგენს.

mövzusunu ikincidən – san şəkilçisi fərqləndirir. Belə ki, - san mövzunun əlamətidir. 2. (bədiî ədəbiyyatda) - ədəbi əsərin əsas fikridir, onun məzmununu qaydaya salır və ideya-emosional bütövlüyə çevirir, əsərin əsas ideyasını göstərir. Onlar ayrılmaz əlaqə yaradırlar, bəzən bir-biri ilə uyğun gəlirlər, amma eynini göstərmirlər.

თვითმასწავლებელი - სახელმძღვანელო წიგნი ენის ან რაიმე საქმის (თამაშის, მუსიკალური ინსტრუმენტის დაკვრის...) დამოუკიდებლად შემსწავლელთათვის.

თქმა - იდიოლექტზე უფრო დიდი ერთეულია თქმა, რომელიც შეიძლება ახასიათებდეს ერთ ოჯახს, ერთ კუთხეს და სოფელსაც კი.

თქმულება - ხალხური სიტყვი-ერების ერთ-ერთი უძველესი ჟანრი, უპირატესად რეალისტური მოთხრობა გარდასულ ამბავზე, ზოგჯერ შეთხზული ამბავიც უძველესად, გვხვდება როგორც პროზაულ, ისე ლექსითი და შერეული სახით. პროზაული თქმულება გადმოცემასა და ლეგენდას უკავშირდება. ქარ-

Rəhbər kitab – dilin və ya hər hansı bir işi (oyunu, musiqi alətinin ifasını...) müstəqil öyrənmələr üçün dərslik, kitab.

Şivə - idiolektdən daha böyük vahiddir və bir ailəni, bir quşəni və kəndi xarakterizə edə bilər.

İbrətli hekayə - xalq ədəbiyyatının ən qədim janrlarından biridir, əksər hallarda keçmiş əhvalat haqqında realistik hekayədir, bəzən də uydurulmuş əhvalat da əsasını yaradır. Həm poetik, eləcə də prozaik və qarışıq şəkildə təsadüf edilir. Prozaik ibrətli hekayə uydurma və ötürülən ədəbiyyatla əlaqədardır. Gürcü folklorunda ibrətli hekayələrin böyük hissəsi tarixidir.

თულ ფოლკლორში თქ-
მულებათა დიდი ნაწილი
ისტორიულია.

თხრობითი წინადადება -
თხრობითია წინადადება,
რომელიც მოგვითხრობს,
გადმოგვცემს რასმე. იგი
წარმოითქმის მშვიდად,
წინადადების ბოლოს ხმას
ვადაბლებთ და ვჭერ-
დებით. თხრობითი წინა-
დადების ბოლოს წერ-
ტილი დაისმის.

იგავ-არაკი - ლირიკულ-
ეპიკური ჟანრის ნაწარ-
მოები, ზნეობრივ-დამრი-
გებლური ხასიათის თხზუ-
ლება. მისი გმირები არიან
ცხოველები, მცენარეები,
საგნები, მაგრამ იგულის-
ხმებიან ადამიანები. საფუ-
ძვლად უდევს შედარება.
ახასიათებს ნართაული
თქმა, ალევკორიულობა,
სატირულ-იუმორისტული,
კომიკური და რაც მთა-

Nəqli cümlə - nəyinsə nəql edildiyi,
ötürüldüyü cümlə nəqli cümlə
adlanır. O, asta oxunur, cümlənin
sonunda səs alçaldılır və dayanılır.
Nəqli cümlənin sonunda nöqtə
qoyulur.

Təmsil – lirik-epik janrda olan əsər,
əxlaq-nəsihət xarakterli hekayət.
Onun qəhrəmanları heyvanlar,
bitkilər, əşyalar olurlar, amma
insanlar nəzərdə tutulurlar. Əsasını
müqayisə təşkil edir. Allegoriklik,
satirik-yumoristiklik, komikliklə
xarakterizə olunurlar, əsasən də
əxlaqi-tərbiyəvi xarakter daşıyır.

ვარია, მომართვა შეგონებისათვის ახლოს დგას იგავთან.

იდეა - სპეციფიკური კონცეფცია, რომელიც ადამიანის გონებაში წარმოიქმნება ფიქრის შედეგად. ტერმინი გამოიყენება, როგორც პოპულარულ, ისე ფილოსოფიურ ტერმინოლოგიაში.

იდენტობის ენა - ენის სახესხვაობა, რომელზეც შესაძლოა ლაპარაკობდნენ თავისუფლად, იშვიათად ან თუნდაც არასდროს, მაგრამ რომელიც ფუნქციონირებს, როგორც მიკუთვნების დასადგენი საშუალება (სიმბოლური, ემოციური) ხალხის მოცემულ საზოგადოებაში ან ჯგუფში. ამის მაგალითად გამოდგება დავით კლდიაშვილის შემთხვევა. ცნობილია, რომ რუსეთი-

İdeya – spesifik konsepsiyadır ki, insanın beynində fikrin nəticəsində yaranır. Termin həm populyar, eləcə də fəlsəfi terminologiyada istifadə olunur.

Eyniləşdirmə dili - dilin növüdür ki, onda sərbəst danışıla bilər və ya nadir və ya heç vaxt danışılmasın, amma fəaliyyət göstərsin, verilən cəmiyyətdə və ya qrupda aidliyin təyin edilən vasitəsi kimi (simvolik, emosional). Buna misal Davit Kldiasvilini göstərmək olar. Məlumdur ki, Rusiyadan Gürcüstana qayıdan klassik ana dilini unutmuş və özünü eyniləşdirmək motivindən irəli gələrək, yenidən ana dilini öyrənməyə başladı.

დან საქართველოში დაბრუნებულ კლასიკოსს დავიწყებული ჰქონდა მშობლიური ენა და მან, თვითიდენტიფიკაციის მოტივიდან გამომდინარე, ხელახლა შეისწავლა მშობლიური ენა.

იდიოლექტი განისაზღვრება, როგორც ერთი ინდივიდის მეტყველება გარკვეული სტილით. ერთი ინდივიდის მეტყველება რამდენიმე იდიოლექტად შეიძლება დაიშალოს.

იდიომი - ორი ან მეტი სიტყვისაგან შემდგარი მყარი გამონათქვამი, რომელიც განიხილება, როგორც ერთი ლექსიკური ერთეული. მაგალითად: „კუდი ყავარზე აქვს გადებული“.

იზოგლოსა - გეოგრაფიულ რუკაზე დატანილი ხაზი ან სხვა პირობითი ნიშანი,

Idiolekt bir fərdin müəyyən tərzdə nitqi kimi müəyyənləşdirilir. Bir insanın nitqi bir neçə idiolektə ayrıla bilər.

Idiom – iki və ya artıq sözdən ibarət sabit ifadədir ki, bir leksik vahid kimi baxılır. Məsələn: “quyruğu daş arasında qalıb”.

İzoqlos – coğrafi xəritəyə köçürülən xətt və ya başqa şərti işarədir ki, ayrı-ayrı dil faktının ərazi

რომელიც გვიჩვენებს ცალკეული ენობრივი ფაქტის ტერიტორიული გავრცელების ფარგლებს.

იზოლირებული ენები უპირისპირდება ყველა დანარჩენებს იმით, რომ მათში სიტყვა მიმართების აფიქსებს არ დაირთავს, ფორმას არ იცვლის. საგანთა შორის მიმართებები იზოლირებულ ენებში გამოხატულია სიტყვათა ადგილმდებარეობის, ინტონაციის, დამხმარე სიტყვების საშუალებით.

იმერსია - ეს არის საგნის სწავლება ერთდროულად ორ (მშობლიურ და მეორე) ენაზე; იმერსიის შემთხვევაში, ერთი და იმავე ლინგვისტური და კულტურული წარმომავლობის მოსწავლეები არიან სკოლაში, სწავ-

დასწავლის ხუდუდარინი გოსტარ.

Təcrid edilmiş dillər bütün qalanlarına qarşı çıxır ki, onlarda söz xitabının affikslərini əlavə etmir, formasını dəyişmir. Əşyaların arasında yanaşmalar təcrid edilmiş dillərdə sözlərin yerinin, intonasiyası, əlavə sözlərin vasitəsilə ifadə olunur.

İmmersiya - fənnin eyni zamanda iki (doğma və ikinci) dildə öyrənilməsidir; imersiya halında, məktəbdə eyni linqvistik və mədəni mənsubiyyətin şagirdləri olurlar, tədris dili onlar üçün ikinci dildir və bununla belə, buna qədər onların ikinci dillə təmasları olmamışdır.

ლების ენა არის მათთვის
მეორე ენა და, ამასთანავე,
მანამდე მათ არ ჰქონიათ
ამ მეორე ენასთან შეხება.

ინსტრუქციის ენა -
ოფიციალური ენა (ზოგი-
ერთ სახელმწიფოში -
ერთზე მეტი) ან უცხოური
ენა, რომელიც გამოი-
ყენება, როგორც ინსტრუ-
ქციების ენა სკოლაში. ეს
ენა შესაძლოა ყოველ-
თვის მოსწავლეების მშობ-
ლიური ენა არ იყოს;
ინსტრუქციების ენა მოი-
ცავს განხილვის ფორმებს
(კერძოდ, წერით მსჯე-
ლობას), რომელიც ახა-
ლია შემსწავლელთა-
თვის. იმისთვის, რათა
საკუთრივ ენისაგან განსხ-
ვავებული საგნები ასწავ-
ლონ, სკოლები იყენებენ
ენობრივ სახესხვაობას,
რომელიც ძირითადად
არის ოფიციალური ენა

Təlimat dili – rəsmi dil (bəzi
dövlətlərdə birdən çox) və ya xarici
dildir ki, məktəbdə təlimat dili kimi
istifadə edilir. Ola bilsin ki, bu dil hər
zaman şagirdlərin ana dili olmasın;
təlimatların dili təhlil formalarını
əhatə edir (xüsusilə də yazılı
müzakirəni) ki, bu da öyrənmələr
üçün yeni ola bilər. Öz ana
dillərindən fərqli dili öyrətmək üçün
məktəblər dil fərqiindən istifadə edə
bilərlər ki, bu da əsasən rəsmi dil
(dillər) ola bilər.

(ენები).

ირიბი დამატება - ირიბია დამატება, რომელიც გმნის ირიბობიექტურ პირთან არის შეწყობილი.

ირიბი ნათქვამი - თუ ვისიმე ნათქვამი გადმოცემულია შეცვლილი ფორმით, ამას ირიბი ნათქვამი ჰქვია.

ირონია - თავაზიანობით შენიღბული დაცინვა, დამცინავი გადაკვრით ნათქვამი (თავშეკავებული, მშვიდი, სერიოზული ტონი, გარეგნულად გამოხატული პატივისცემა).

იუმორი - სიცხლის საშუალებით ცდილობს ობიექტის სრულყოფას, განწმენდას ნაკლოვანებებისაგან და სრულქმნილი სახით მის განმტკიცებას. მისი აქტიური ფორმაა გონება-მახვილობა.

კაბადონი - ფურცლის გვერდის აღსანიშნავად

Vasiteli tamamlıq – feilin vasiteli-obyektiv şəxsi ilə uyğunlaşan tamamlıq vasitəlidir.

Vasiteli nitq - başqasının sözlərinin dəyişdirilmiş formada verilməsi vasiteli nitq adlanır.

İstehza – nəzakətlə örtülmüş rişxənd, rişxəndlə örtülü nitq (sakit, dinc, ciddi ton, zahirən hörmətlə ifadə olunan)

Yumor – gülüş vasitəsilə obyektin mükəmməlləşdirilməsinə, nöqsanlardan təmizlənməsinə və tam şəkildə onun təsdiqlənməsinə çalışır. Onun aktiv forması fərasətlilikdir.

Kabadoni – vərəqin tərəfinin qeyd edilməsi üçün kabadonidən istifadə

კაბადონი იხმარებოდა, ხოლო გვერდი ერქვა კაბადონის ნახევარს – ერთ სვეტს (ტექსტი კაბადონზე, როგორც წესი, ორ სვეტად იწერებოდა).

კავშირი დამხმარე მეტყველების ნაწილი, რომელიც უცვლელია და აერთებს წინადადების ორ წევრს ან ორ წინადადებას.

კალამბური - გალექსილ (იმ-ვითად პროზაულ) თქმაში სიტყვების ან მათი ნაწილების ისეთი თანამედროვეობა, რომელიც აგებულია სიტყვათა ბგერით იგივეობასა (ომონიმზე) და მრავალმნიშვნელობიანობაზე. მაგ.: *“მალლით წვიმა მოდიოდა, ნაბადმა ვერ დამფარაო, დამასველა მან, თაფიდან, ფეხებამდე მასხა რაო.”*

კალკი - უცხოენოვანი

edilirdi, tərəfi isə kabadoninin yarısı – bir sütun adlanırdı (kabadonida mətn, bir qayda olaraq, iki sütunda yazılırdı).

Bağlayıcı köməkçi nitq hissəsidir ki, dəyişməzdir və cümlənin iki üzvünü və ya iki cümləni birləşdirir.

Kalambur - şeirlə (nadir hallarda nəsr) söylənilən sözlərin və ya onların hissələrinin eyni ardıcılığdır ki, sözlərin səslə eyniliyi (omonimizm) və çoxmənalı olması üzrə qurulmuşdur. Məs., “Yuxarıda yağış yağırdı, çətir məni örtmədi, islatdı məni, başdan-ayağa axdı”.

Kalki

–dildə

“surətin

სიტყვისა ან ფრაზის მსგავსის აგება მშობლიური ენის მასალით.

კვანძი არის ნაწარმოების ის ნაწილი, სადაც იკვეთება მიზანი და წინააღმდეგობები, რაც განაპირობებს მოქმედების შემდეგ განვითარებას.

კვანძის გახსნა არის ნაწარმოების ის ნაწილი, სადაც ნაჩვენებია ნაწარმოებში განვითარებული წინააღმდეგობების შედეგად შექმნილი მდგომარეობა.

კვანძის შეკვრა - ინტერესთა შეჯახების, წინააღმდეგობის გაართულების, გმირთა ურთიერთობის გამწვავების მომენტი ეპოსში, დრამაში. კვანძვის შეკვრით იწყება ნაწარმოების სიუჟეტის გაშლა. კვანძვის შეკვრის

„წარმოშობა“ მაცაზი მანადა: ხარციდილი სოვ ავ იფადეაო ხოშარინ ანა დილინინ მათერიალი ილ კურაჟირილმასი.

Düyün əsərin elə bir hissəsidir ki, burada məqsəd və ziddiyyətlər ayrılırlar və bunlar da hərəkətin növbəti inkişafına səbəb olurlar.

Düyünün açılması əsərin elə bir hissəsidir ki, burada əsərdə inkişaf etmiş müqavimətlər nəticəsində yaranmış vəziyyət göstərilir.

Düyünün bağlanması – eposda, dramda maraqların toqquşmasının, müqavimətin çətinləşməsinin, qəhrəmanların münasibətlərinin kəskinləşməsi anı. Düyünün bağlanması ilə əsərin süjeti açılır. Düyünün bağlanma anında fitnə-fəsadın, münafiqənin başlanması məqamı da adlanır.

მომენტს ინტრიგის, კონფ-
ლიქტის დასაწყისის მო-
მენტსაც უწოდებენ.

კვეცა - ბრუნვის ნიშბის
დართვისას ბოლოკი-
ღური ხმოვნის ჩამოშო-
რებას კვეცა ეწოდება
(დედა - დედ-ის, დედ-
ით...)..

კითხვა - უნარი ან ემედება,
მიიღო ინფორმაცია წერი-
ლობითი ტექსტიდან.
ერთ-ერთი საბაზისო
უნარი მეორე ენის
შესწავლის პროცესში.
მიეკუთვნება რეცეფციულ
უნარებს. განსაკუთრებით
მნიშვნელოვანია აკადემი-
ური კომპეტენციის განვი-
თარებისათვის. მაღალ
დონეზე კითხვა გულის-
ხმობს არა მხოლოდ
ტექსტში მოცემული ზედა-
პირული ინფორმაციის
გაგებას, არამედ ქვეტექს-
ტური ინფორმაციის ამოც-

Kvetsa (qatlama) – hal şəkilçiləri
əlavə olunduqda sonda duran sait
hərfin aradan götürülməsi adlanır

Oxu – yazılı məndən məlumatın
alınması bacarığı və əməlidir. İkinci
dilin öyrənilmə prosesində baza
bacarıqlarından biridir. Reseptiv
bacarıqlara aiddir. Xüsusilə də
akademik bilgiləri inkişafı üçün
vacibdir. Yüksək səviyyədə oxu
nəinki məndə verilən səthi
məlumatın anlayışını nəzərdə tutur,
eləcə də mətnaltı məlumatın
tapılmasını da. Oxu bacarığı
əvvəlcədən qrammatik, leksik,
mədəni məsələlərin biliyini, eləcə də
diskursiv modelləşdirmə bacarığını
tələb edir.

ნობასაც. კითხვის უნარი მოითხოვს წინასწარ გრამატიკული, ლექსიკური, კულტურის საკითხების ცოდნას, ისევე როგორც დისკურსული მოდელებისა.

კითხვითი წინადადება - კითხვითია წინადადება, რომელიც კითხვას შეიცავს.

კილო - 1. იხ. **დიალექტი**; როგორც წესი, ამ ტერმინს იყენებენ ტერიტორიული დიალექტის აღსანიშნავად. 2. ზმნის ფორმა, რომელიც გვიჩვენებს, როგორ უნდა იქნეს გაგებული ზმნით გამოხატული მოქმედება: როგორც ნამდვილი ამბავი, თუ როგორც სასურველ-შესაძლებელი ან შესასრულებელი. მაგ., წერს, (ნეტავი) წერდეს და წეროს!

Sual cümləsi – sualdan ibarət cümle sual cümləsidir.

Ləhcə - 1. Bax. Dialektə; bir qayda olaraq, bu termindən ərazi dialektini qeyd etmək üçün istifadə edirlər. 2. Felin formasıdır ki, fellə ifadə olunmuş əməli kimi başa düşülməsini göstərir: həqiqi əhvalat kimi, arzu edilən-mümkün və ya başa çatdırılan. Məsələn, yazır, (kaş ki) yazsın və yazaydı!

კილოკავი - დიალექტის შიგნით გამოიყოფა. იგი აერთიანებს რამდენიმე თემას და სხვა კილოკავებისგან ენობრივ-გრამატიკული ნიშნების ერთობლიობით განსხვავდება.

კოდი - ნებისმიერი სახისა და დონის ენობრივი წარმონაქმნი (ენა, ტერიტორიული თუ სოციალური დიალექტები, რეგისტრები, სტილები და ა.შ.), რომლებიც საერთაერთო საშუალებად გამოიყენება ამა თუ იმ ენობრივ თუ სამეტყველო ერთობაში; კოდი გამოიყენება დამწერლობის სისტემასთან მიმართებითაც (ასო-ნიშანი ამა თუ იმ ბგერის კოდი).

კოინე - ზეპირმეტყველების ზედიალექტური ნაირსახეობა, რომელიც დიალექტთაშორისი ურთიერ-

Subdialekt – dialekt daxili ayrılır. O, bir neçə ifadəni birləşdirir və başqa ləhcələrdən dil-qrammatik işarələrin vəhdəti ilə fərqlənir.

Kod – istənilən növ və səviyyənin dil törəməsi (dil, ərazi və ya sosial dialektlər, registrlər, üslublar və s.) və bunlar da bu və ya digər dil və ya nitq birliyində ünsiyyət vasitəsi kimi istifadə olunur; kod yazı sistemi ilə münasibətdə də istifadə olunur (hərflər bu və ya digər səsin kodudur).

Koine – şifahi nitqin dialekt növüdür ki, dialektlərarası münasibət vasitəsini təqdim edir. O, bir neçə müxtəlif dialektin xarakterik

თობის საშუალებას წარმოადგენს. იგი რამდენიმე სხვადასხვა დიალექტის დამახასიათებელ ნიშანთვისებებს აერთიანებს და მასში ნიველირებულია სპეციფიკური კილოკავური მოვლენები, რის გამოც ერთნაირად გასაგები და მისაღებია სხვადასხვა დიალექტის მატარებლებისათვის. ხშირად კონე წინ უსწრებს და საფუძვლად ედება სალიტერატურო ენის ჩამოყალიბებას.

კომპოზიცია - ლიტერატურული ნაწარმოების სტრუქტურა.

კომუნიკაციური გრამატიკა - აღწერს, თუ როგორ გამოიყენება გრამატიკული წესები კონკრეტულ სიტუაციებში. ენობრივ ნორმათა შესწავლა კომუნიკაციურ გრამატიკაში

ამატურინი ბრლადირი ვა ონდა სავიყავი subdialekt hallari saviiyalarə ayrilir va buna görə də müxtəlif dialekt daşıyıcıları üçün eyni şəkildə aydın və qəbul ediləndir. Bir çox hallarda koine daha irəli gedir və ədəbi dilin formalaşmasının əsasını təşkil edir.

Kompozisiya - ədəbi əsərin strukturu.

Kommunikativ qrammatika – təsvir edir ki, konkret vəziyyətlərdə qrammatik qaydalardan necə istifadə olunur. Dil normalarının kommunikativ qrammatikada öyrənilməsi dili öyrənmənin konkret ehtiyaclarına tabedir. Ənənəvi qrammatikadan fərqli olaraq,

ექვემდებარება ენის შემსწავლელის კონკრეტულ საჭიროებებს. ტრადიციული გრამატიკებისაგან განსხვავებით, კომუნიკაციური გრამატიკა აქცენტს აკეთებს არა ფორმალურ კატეგორიებზე, არამედ იმაზე, თუ როგორ გამოვიყენოთ ენა პრაქტიკაში.

კონტაქტი - ზმნის ფორმა, რომელიც გვიჩვენებს, სუბიექტი უშუალოდ მოქმედებს პირდაპირ ობიექტზე თუ ირიბი ობიექტის მეშვეობით. ამის მიხედვით კონტაქტი ორგვარია: უშუალო და შუალობითი.

კონტექსტი - ცოდნა, რომელსაც იძენენ კონკრეტული ტექსტის ან სიტუაციის წაკითხვის ან მოსმენის შემდეგ. აგრეთვე, ხვდებიან, რა არის ტექსტის ავტორის / მოლაპარაკის განზრახვა

kommunikativ grammatika näinki formal kateqoriyaları vurğulayır, eləcə də dildən təcrübədə necə istifadə edəcəyimizi.

Əlaqə - fəlin formasıdır ki, subyektin birbaşa obyekt üzərində və ya vasitəli obyekt vasitəsilə hərəkət etdiyini göstərir. Buna əsasən əlaqə iki növdə olur: vasitəli və vasitəsiz.

Kontekst – bilikdir ki, bunu da konkret mətnin və ya vəziyyətin oxunulmasından və ya dinlənilməsindən sonra əldə edirlər. Eləcə də başa düşülür ki, mətnin müəllifinin/həmsöhbətin niyyətinin nə olduğu və diskursun hansı modellərindən istifadə olunduğu başa düşülür.

და დისკურსის რა მოდელდება გამოყენებული.

კულმინაცია - მხატვრული ნაწარმოების სიუჟეტის ერთ-ერთი ძირითადი ელემენტი; მოქმედების განვითარების უმაღლესი წერტილი, საფეხური, რომლის შემდეგ წინააღმდეგობა ვერ გართულდება. კულმინაციის შემდეგ ბრძოლა ნელდება, იხსნება კვანძი და ნაწარმოების შინაარსი ფინალისკენ მიემართება. (მაგ.: *“ალუდა ქეთელაურში”* ალუდას მიერ ხევისბერის წინაშე მოზერისთვის საჯაროდ თავის მოკვეთა და სხვა).

კულმინაცია არის არის ნაწარმოების ის ნაწილი, სადაც მდგომარეობა ყველაზე მეტად არის დაძაბული და წინააღ-

Kulminasiya – bədii ədəbiyyatın süjetinin əsas elementlərindən biridir; hərəkətin inkişafının ən yüksək nöqtəsi, pilləsidir ki, bundan sonra müqavimət mürəkkəbləşə bilməz. Kulminasiyadan sonra mübarizə yavaşlayır, düyün açılır və əsərin məzmunu finala tərəf üz tutur (Məs., *“Aluda Ketelauridə”* Aluda tərəfindən xəvisberi qarşısında öküzün başının kəsilməsi və s.)

Kulminasiya əsərin bu hissəsində vəziyyət çox gərginləşir və müqavimət yüksək nöqtəyə çatır.

მდეგობა უმაღლეს წერ-
ტილს აღწევს.

კუმშვა - ბრუნვის ნიშბის
დართვისას ფუძიდან
ხმოვნის ამოღებას კუმშვა
ჰქვია (ალუბალ-ი -
ალუბლ-ის, ალუბლ-ით,
ალუბლ-ად...).

ლაიტმოტივი არის მწერ-
ლის შემოქმედების ან
ცალკეული ნაწარმოების
მთავარი მოტივი, ძირი-
თადი იდეური თუ ემო-
ციური ტონი. უწოდებენ
ერთსა და იმავე ნაწარმო-
ებში ხშირად გამეორე-
ბულ მხატვრულ სახესაც,
მხატვრულ ხერხს, რომლ-
ის მიზანია თხზულების
გმირის, მისი განწყობი-
ლებისა თუ ნაწარმოების
სხვა რაიმე მომენტის
ხაზგასმით დახასიათება.

ლეგენდა - ზეპირმეტყვე-
ლების თხრობითი ჟანრი.
საფუძვლად უდევს ზღაპ-

Kumşva (qatlama) hallandırma
şakilçisini əlavə etdikdə kökdən
saitin çıxarılması adlanır.

Leytmotiv yazıcının əsərinin və ya
ayrı-ayrı əsərinin əsas motivi, əsas
ideya və ya emosional ton. Eyni
əşərdə bir çox hallarda təkrarlanan
bədiî növü, bədiî üsülü da
adlandırılır ki, bunun da məqsədi
əşərin qəhrəmanının, onun əhval-
ruhiyyəsinin və ya əşərin başqa
məqamlarının xüsusilə xarakterizə
edilməsidir.

Əfsanə - şifahi xalq ədəbiyyatının
janrlarından biri. Əsasını nağıl, sehrli
əhvalat və ya fantastik şakil təşkil

რული, სასწაულებრივი ამბავი ან ფანტასტიკური იერსახე. მასში შეიძლება ასახული იყოს წარსული, თანამედროვეობა და მომავალიც. თემატურად: რელიგიური, ისტორიული, გეოგრაფიული, საყოფაცხოვრებო ლეგენდები. თანამედროვე გაგებით ლეგენდას უწოდებენ ნაწარმოებს (განურჩევლად ჟანრისა), რომელშიც მხატვრული გამონაკონი ემყარება გმირულ, ფანტასტიკურ ამბავს.

ლემა - ლემა არის სიტყვა, რომლის დამუშავებაც ყოველგვარი გრამატიკული მნიშვნელობის გადმოცემის გარეშე ხდება ან არ არის ასოცირებული არც ერთ მომწესრიგებელ წესთან.

ლექსთწყობა - იგივე **ვერსიფიკაცია** - მხატვრუ-

edir. Onda keçmiş, müasir həyat və gələcək də təsvir oluna bilər. Mövzu cəhətdən dini, tarixi, coğrafi, məişət əfsanələri ola bilər. Müasir anlamda bədii uydurmanın qəhrəmanlıq, fantastik əhvalata əsaslandığı əsərləri (janrına baxmayaraq) əfsanə adlandırırırlar.

Lema – işlənilmə nəzəriyyəsi çərçivəsində lema elə bir sözdür ki, onun işlənilməsi də hər növ qrammatik mənanın ötürülməsi xaricində baş verir və ya heç nizamlayıcı qayda ilə assosiasiya olunmur.

Qafiyələşdirmə - eynilə **versifikasiya** – bədii nitqin səs, metr-

ლი მეტყველების ბგერითი, მეტრულ-რიტმული, ფსიქოლოგიურ-ინტონაციური ორგანიზაცია, რომლის მონესრიგებულობა, საკუთრივ მას ესთეტიკური ფენომენის მნიშვნელობას სძენს.

ლექსი - რიტმულად და ინტონაციურად მონესრიგებული მეტყველება, რომელიც ენის პროსოდიული ბუნების შესაბამისად განსაზღვრული ლექსთწყობის კანონებზე დამყარებული (ტერფი – ანტიკურ ლექსში; ბაითი – არაბულ-სპარსულში; კვალიტატუროსა – ტაეპი თანაბარმარცვლიანი) ლექსი შეიძლება იყოს რითმიანი, ურითმო (თეთრი ლექსი), თავისუფალი.

ლექსიკური მარაგი - ენის ნაწილი, რომელიც შეიცავს სიტყვებსა და მათ

ritmik, psixoloji-intonasiya təşkilatçılığdır ki, bunun qaydaya salınması onun özünə estetik fenomen əhəmiyyətini qazandırır.

Şeir ritmik vəzndə ahəngdar poetik əsər, nəzmə çəkilmiş bədii əsər. Bədii təfəkkürün nəzmlə yazılan ifadə forması. Şeir – fikri sözlə, obrazlı, qafiyələnmiş və ahəngdar bir şəkildə ifadə etmək sənəti, müəyyən məzmunə malik, ahəngdar, vəznli sözlər .

Leksik ehtiyat – dilin hissəsidir ki, sözlərdən və onların əhəmiyyətindən ibarətdir.

მნიშვნელობებს.

ლინგვა ფრანკა - შედარებით გამარტივებული ენა, რომელიც რომელიმე გეოგრაფიულ არეალში საერთაშორისო პრაქტიკულ-საურთიერთო ენად იხმარება. ასეთი ენა იყო, მაგ. არამეული ენა წინა აზიაში ქრისტეს დაბადების ხანაში. იმპერიაში, ბუნებრივია, გაბატონებული ხალხის ენა იქცევა ლინგვა ფრანკად, მაგ.: რომის იმპერიაში - ლათინური; ბრიტანეთის იმპერიაში - ინგლისური; საბჭოთა კავშირში - რუსული. თანამედროვე მსოფლიოში ლინგვა ფრანკას როლს ინგლისური ენა ასრულებს.

ლირიკა - მხატვრული ლიტერატურის გვარი ეპოსთან და დრამასთან ერთად, უსიუჟეტო ან

Linqva-franka – nisbətən sadələşdirilmiş dildir və bu da bir neçə coğrafi sahədə beynəlxalq praktiki-münasibət dili kimi istifadə edilir. Belə bir dil idi, məsələn, Ön Asiyada İsa Məsihin doğulduğu dövrdə Aramey dili. İmperiyada, təbii ki, hakim xalqın dili Linqva Frankaya çevrilirdi, məs., Roma İmperiyasında – latın; Britaniya İmperiyasında – ingilis, Sovet İttifaqında – rus. Müasir dünyada Linqva Frankanın rolunu ingilis dili yerinə yetirir.

Lirika – bədii ədəbiyyatın epos və dramla birlikdə növü, süjetsiz və ya azsüjetli şeirlə əsərdə. Əgər eposda həqiqət, qəhrəmanın həyatı nəsrlə

მკრთალსიუჟეტთან ლექ-
სით ნაწარმოებში. თუ
ეპოსში სინამდვილე, გმი-
რის ცხოვრება გადმოცე-
მულია თხრობით, დრა-
მაში ადამიანის ქცევა-
ხასიათი ნაჩვენებია მოქმე-
დებაში, ლირიკაში სინამ-
დვილე განსახიერე-
ბულია პოეტის მიერ
მიღებული შთაბეჭდილე-
ბების პრიზმით, გადმოცე-
მულია ადამიანის ცალკე-
ული განცდა, გრძნობა,
აზრი, განწყობილება,
მაგრამ ისე, რომ იგი არა
მხოლოდ პირადული
განცდა-სატკივარია,
არამედ გამოსახულია
საზოგადოებრივად მნი-
შვნელოვანი გრძნობები.

ლირიკული გმირი, ლირი-
კული „მე“, ის პირი, ვისი
აზრი და განცდაც არის
გამოხატული ნაწარმო-
ებში. ტერმინი ეკუთვ-

verilirə, dramda insanın davranış-
xarakteri aktıda göstərilirsə, lirikada
həqiqət şair tərəfindən alınan
təəssüratların prizması ilə verilir,
insanın ayrı-ayrı duyğuları, hissləri,
fikri, əhval-ruhiyyəsi ötürülür ki, bu
da nəinki şəxsi hiss və ağrıdır, eləcə
də ictimai mühüm duyğular
canlandırılır.

Lirik qəhrəman lirik “mən” əsərdə
fikri və hissləri ifadə olunan şəxsdir.
Termin Yuri Tinianova aiddir. Bu
şəxsin özü şairdir, amma lirik
qəhrəmanı şairlə eyniləşdirmək
olmaz. Şair şeirlərdə nəinki öz

ნის ოური ტინიანოვს. ეს პირი უმთავრესად თვით პოეტია, მაგრამ არ შეიძლება ლირიკული გმირის გაიგივება პოეტთან. პოეტი ლექსებში გადმოგვცემს არა მარტო საკუთარ ბიოგრაფიასა და განწყობილებებს, არამედ მიმართავს მხატვრულ გამონაგონსაც. ლირიკული გმირის ცნება მოიცავს პოეტის მთელ შემოქმედებას და წარმოდგენას გვაძლევს მის მიერ შექმნილ ლირიკული ხასიათის თავისებურებებზე.

მართვა ეწოდება სიტყვათა სინტაქსური ურთიერთობის ისეთ სახეს, როდესაც ერთი სიტყვა მეორისაგან მოითხოვს იმ ფორმას, რომელიც მას არა აქვს.

მართლწერა - სალიტერატურო ენის გრამატიკული

tərcüme-yi-halını və əhval-ruhiyyəsini ötürür, eləcə də bədii uydurmaya da müraciət edir. Lirik qəhrəman anlayışı şairin bütöv yaradıcılığını əhatə edir və onun tərəfindən yaradılmış lirik xarakterli özünəməxsusluqlar haqqında təsəvvürü ötürür.

İdarə əlaqəsi sözlərin sintaktik əlaqəsinin elə bir növüdür ki, bu zaman bir söz digərindən onun olmadığı formasını tələb edir.

Orfoqrafiya - ədəbi dilin qrammatik sisteminin praqmatik

სისტემის პრაგმატული ნაწილი, რომელიც სავალდებულო წერილობითი ნორმების დამკვიდრებას ემსახურება. იგივეა, რაც *ორთოგრაფია*. ეს უკანასკნელი ამერიკულ სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოიყენება სიმბოლოებით წერის სისტემის აღსანიშნავადაც.

მარტივი წინადადება - მარტივია წინადადება, თუ იგი გადმოცემულია ერთი ან რამდენიმე სიტყვით, რომლებშიც არ ურევია ერთგვარი წევრები.

მარცვალი - მეტყველების დანაწევრების ბუნებრივი ერთეული, რომელიც ერთ რიტმიკულ დარტყმად აღიქმება. მარცვალში, ჩვეულებრივ, შედის ერთი ხმოვანი ან ხმოვანი ერთი ან რამდენიმე თანხმოვნითურთ: *ი-ა, ვარ-დი*.

hissəsidir ki, icbari yazı normalarının bərqərar olunmasına xidmət edir. Amerika elmi ədəbiyyatında simvollarla yazı sisteminin qeyd edilməsi üçün də istifadə edilir.

Sadə cümlə - bir və ya bir neçə sözlə ötürülən cümlə sadədir və bunda həmcins üzvlər olmur.

Heca – tələffüz zamanı sözün asanlıqla bölünə bilən hissələrinə deyilir. Hecaya, adətən, bir sait və ya bir sait və bir neçə samit daxil olur.

მასმედია - კომუნიკაციის მასობრივი საშუალებები (პრესა, რადიომანუწყებლობა, ტელევიზია, კინო). თანამედროვე ბეჭდური და ელექტრონული საშუალებებით შესაძლებელია მიღებულ იქნეს, დამუშავდეს და მომხმარებელს დროულად და დიდი სისწრაფით მიეწოდოს მრავალფეროვანი ინფორმაცია საზოგადოებრივ-პოლიტიკური, სახალხო-სამეურნეო, კულტურულ-საგანმანათლებლო, ეკონომიკურ-საწარმოო საკითხების, ჯანმრთელობის დაცვის, კულტურის, სპორტისა და სხვათა შესახებ.

მემუარები - ლიტერატურული ნაწარმოები, რომელშიც ავტორი მოგვითხრობს თავისი ცხოვრების შესახებ, აღწერს წარსულის

Kütləvi media – kommunikasiyanın kütləvi vasitələri (mətbuat, radioyayımı, televiziya, kino). İctimai-siyasi, xalq təsərrüfatı, mədəni-təhsil, iqtisadi-istehsalat məsələlərinin, səhiyyənin müdafiəsi, mədəniyyət, idman və s. haqqında müxtəlif məlumat

Müasir çap və elektron vasitələri ilə alına, üzərində işlənib və istehlakçılara vaxtında və çox sürətlə çatdırıla bilər.

Memuarlar - ədəbi əsərdir ki, bunda müəllif öz həyatı haqqında danışır, keçmiş hadisələri təsvir edir ki, bunların da şahidi və iştirakçısı olmuşdur.

ამბებს, რომელთა მომ-
სწრე და მონაწილე თვით
იყო.

მეორე ენა (ე2) - 1. ზოგადი მნიშვნელობით აღნიშნავს მეორე ენას, რომელსაც ადამიანი სწავლობს მაშინ, როდესაც პირველი ენის ცოდნა განმტკიცებული აქვს. 2. უფრო ვიწრო მნიშვნელობით, ეროვნული / ეთნიკური უმცირესობებისთვის - ქვეყნის ძირითადი მაცხოვრებლების ენა. ეთნიკური უმცირესობები შეისწავლიან მეორე ენას იმისათვის, რათა გამოიყენონ იგი საზოგადოებრივ სფეროში; ეს არ უნდა ხდებოდეს მშობლიური ენის დისკრიმინაციის ხარჯზე, თუმცა, მეორე ენის ხშირი გამოყენებით, როგორც წესი, მიიღწევა მისი დაუფლება მშობლ-

İkinci dil (D2) –1. Ümumi mənada ikinci dili bildirir ki, insan bunu birinci dil üzrə biliyini möhkəmlətdikdən sonra öyrənməyə başlayır. 2. Daha konkretləşdirsək, milli/etnik azlıqlar üçün dövlətin əsas sakinlərinin dilidir. Etnik azlıqlar ikinci dili onun üçün öyrənilər ki, ictimai sahədə ondan istifadə etsinlər; bu, ana dilinin diskriminasiyası hesabına baş verməli deyil, amma ikinci dildən tez-tez istifadə etmək, bir qayda olaraq, onun ana dili səviyyəsində öyrənilməsinə səbəb olur.

იური ენის დონეზე.

მეტაფორა - გამონათქვამი, რომლის დროსაც პირდაპირი მნიშვნელობა შენაცვლებულია მსგავსი, მაგრამ ფიგურატიული ენობრივი ელემენტით.

მეტაფორა - მხატვრული გამოსახვის სტილისტიკური ხერხი. პოეტურად შესაძლებელს, დასაშვებს, ასოციაციებითა თუ კონტრასტით, ანალოგიებით წარმოადგენს ემყარება ან აგებულია სიტყვათა გადატანით მნიშვნელობაზე. *"შენ ფრთამოღუღუნეს ჟამთა სიმღლეზე, ჩვენი საუკუნე გიცავს, უახლესი"* (გალაკტიონი). მეტაფორაში საგნებსა და მოვლენებს მიწერილი აქვთ ისეთი თვისება, რომელიც მათ არ ახასიათებთ, მაგრამ პოეტურად დასაშვებია.

Metafora – ifadədir ki, bu zaman birbaşa əhəmiyyət oxşar, amma figurativ dil elementləri ilə əvəz edilmişdir.

Metafora – bədii təsvirin stilistik üsuldur. Poetik cəhətdən mümkün assosiasiyalarla və ya kontrastlarla, analogiyalarla təqdim olunana və ya sözlərin məcazi mənalına əsaslanır. “Sənin qanadlarının məqamlar yüksəkliyində, ən yaxın əsrimiz qoruyur səni” (Qalaktion) metaforasında əşyalara və hadisələrə elə bir xassə yazılır, hansı onları xarakterizə etmir, amma poetik cəhətdən yol veriləndir.

მეშველი ზმნა - როული ფორმების მანარმოებელ ზმნას მეშველი ჰქვია. ასეთი ზმნებია: ვარ, ხარ, იყავ, იყო. **მეშველ-ზმნიანი ფორმებია:**

გავზრდილვარ,
გავზრდილხარ,
გავზრდილიყავ,
გავზრდილიყო.

მითოლოგია - 1) მითების ერთობლიობა. მაგ., ბერძნული მითოლოგია. 2) მითების შემსწავლელი მეცნიერება.

მიმართვა - წოდებით ბრუნვაში დასმულ სახელს, რომელიც მეორე პირს ან მეორე პირად წარმოდგენილ საგანს აღნიშნავს, მიმართვა ჰქვია.

მიმღეობა ჰქვია სახელ-ზმნას, რომელიც წინადადებაში ისეა გამოყენებული, როგორც ზედსარ-

Köməkçi feil – mürəkkəb formaları yarıdan feli köməkçi adlandırılır. Köməkçi feilin formalarıdır: böyümüşəm, böyümüşən, böyümüşdüm, böyümüşdün.

Mifologiya – 1) miflərin birliyi. Məs., yunan mifologiya. 2) mifləri öyrənən elm.

Müraciət – çağırış halında verilən addır və ikinci şəxsi və ya ikinci şəxsə təqdim edilən əşyanı bildirir.

Feli sifət cümlədə sifət kimi işlənən törəmə fel adlanır. Məs., *həyəcanlandı* – həyəcanlanmış feli sifətindən əmələ gəlmişdir ki, isimlə

თავი სახელი. მაგ.,
აღელდა ზმნისაგან ნა-
წარმოები მიმღეობაა
აღელვებული, რომელიც
არსებით სახელთან განსა-
ზღვრებაა და ისე იბრუ-
ნვის, როგორც მსგავსი
ფუძის ზედსართავი არსე-
ბითთან:

*აღელვებული ზღვა,
აღელვებულმა ზღვამ,
აღელვებულ ზღვას,
აღელვებული ზღვის.*

მირთვა ჰქვია სიტყვათა
სინტაქსური ურთიერ-
ობის ისეთ სახეს,
როდესაც ფორმაუცვ-
ლელი სიტყვა აზრობრივ
არის შეწყობილი მთავარ
სიტყვასთან.

მოთხრობა - საშუალო
ზომის ეპიკური ნაწარ-
მოები; ხასიათდება თემა-
ტური მრავალფეროვ-
ნებით (ისტორიული,
საყოფაცხოვრებო, სოცია-

və oxşar köklü sifətlə təyin edilir:
həyəcanlanmış dəniz.

Yanaşma sözlərin sintaktik
münasibətin elə bir növüdür ki, bu
zaman forması dəyişməyən söz
fikircə quraşdırılmış əsas sözlə
quraşdırılmışdır.

Hekayə - orta ölçülü epik əsər;
tematik müxtəlifliklə xarakterizə
olunur (tarixi, məişət, sosial,
sərgüzəşt, didaktik).

ლური, სათავგადასავლო, დიდაქტიკური).

მონოლოგი - მხატვრული ნაწარმოების მოქმედი პირის ვრცელი სიტყვაა, რომლითაც პერსონაჟი მიმართავს თავის თავს, სხვა მოქმედ პირებს ან მაყურებელს. მასში გადმოცემულია გმირის სულიერი განწყობილება. მასში იხსნება პერსონაჟის სულიერი სამყარო, მისი ხასიათი, ზოგჯერ მოქმედების განვითარების ქარგა.

მორფემა - უმცირესი ენობრივი ერთეული, რომელიც ლექსიკურ ან გრამატიკულ მნიშვნელობას გადმოსცემს. სიტყვის ნაწილი.

მორფოლოგია - შეისწავლის სიტყვათა თვისებებსა და მათი ფორმაცვალების წესებს. მორფოლოგია

Monoloq – bədii əsərin qəhrəmanının geniş sözüdür ki, bununla qəhrəman öz-özünə müraciət edir, başqa qəhrəmanlara və ya tamaşaçıya. Onda qəhrəmanın mənəvi əhval-ruhiyyəsi, onun xarakteri açılır, bəzən fəaliyyətin inkişafının mahiyyəti.

Morfema - ən kiçik dil vahididir ki, leksik və ya qrammatik əhəmiyyəti ötürür. Sözüün bir hissəsi.

Morfologiya – sözlərin xassələri və onların forma dəyişmə qaydalarını öyrənir. Morfologiya sözlərin forma dəyişməsi qaydalarının əhəmiyyətini

სწავლობს სიტყვათა ფორმაცვალების წესებს ლექსიკური მნიშვნელობის შეუცვლელ-ლად, მაგალითად: *კაცი, კაცმა, კაცს...* ფორმა იცვლება, სიტყვის მნიშვნელობა ლექსიკურად არ იცვლება.

მოტივი - კონკრეტიზაციის მოვლენების სქემა სიუჟეტში. მოტივის შინაარსი (მაგ.: პერსონაჟის სიკვდილი, ანდერძის შედგენა და ა.შ.) არ მეთყველებს მისი მნიშვნელობის შესახებ. მოტივი განისაზღვრება ნაწარმოების ფაბულაში მისი სულით: მთავარი (ლაიტმოტივი) და მეორეხარისხოვანი. არსებობს ძირითადი მოტივები: სასიყვარულო სამკუთხედი, ლალატი-შურისძიება, ცალმხრივი სიყვარული.

მოქმედებითი გვარი -

dəyişmədən öyrənir. Forma dəyişir, sözün əhəmiyyəti leksik olaraq dəyişmir.

Motiv – konkretləşdirmə hadisələrinin süjetdə sxemi. Motivün məzmunu (məsələn, qəhrəmanın ölümü, vəsiyyətnamənin tərtib edilməsi və s.) onun mənası haqqında məlumat vermir. Motiv əsərin fabulasında onun məğzini müəyyənləşdirir: əsas (leytmotiv) və ikinci dərəcəli. Əsas motivlər vardır: sevgi üçbucağı, satqınlıq-qisas, qarşılıqsız sevgi.

Hərəkət növü – hərəkət növlü feil

მოქმედებითი გვარის ზმნა გვიჩვენებს, რომ სუბიექტის მოქმედება უშუალოდ გადადის პირდაპირ ობიექტზე.

მრავალენოვნება - უნარი, გამოიყენო ენები კომუნიკაციის მიზნით და მონაწილეობა მიიღო კულტურათაშორის ურთიერთობებში, სადაც პიროვნება, რომელიც მიჩნეულია სოციალურ აგენტად, ფლობს სხვადასხვა ენას გარკვეულ დონეზე და სხვადასხვა კულტურაში აქვს გამოცდილება.

მრავლობითი რიცხვი - მრავლობითი რიცხვი სახელებში სახელის ის ფორმაა, რომელიც ერთზე მეტ საგანს აღნიშნავს, მრავლობითია: *კაცები, სახლები, მკვლები, ყვავილები, კაცნი, კაცთა...* ზმნის რიცხვი გულისხმობს

göstərir ki, subyektin hərəkəti birbaşa obyektə keçir.

Çoxmillətçilik – bacarıqdır ki, kommunikasiya məqsədilə dillərdən istifadə edəsən və mədəniyyətlərarası münasibətlərdə iştirak edəsən ki, burada şəxsiyyət sosial agent hesab edilir, müəyyən səviyyədə müxtəlif dillərə sahibdir və müxtəlif mədəniyyətlərdə təcrübəyə malikdir.

Cəm forması – ismin cəm forması birdən çox əşyanı bildirir, cəm formasıdır: kişilər, evlər, canavarlar, güllər... Felin cəm forması isə uyğun ismin (isimlərin) sayını (birdir və ya birdən çoxdur) nəzərdə tutur.

მასთან შეწყობილი სახელის (სახელების) რაოდენობას (ერთია თუ ერთზე მეტი).

მრგვლოვანი დამწერლობა

- იგივე **ასომთავრული**. ქართული ანბანის უძველესი სახე. ასოები მომრგვა-ლებულია, ერთ ხაზზე იწერება.

მსჯელობა

განსახილველ საკითხზე არგუმენტირებული ვარაუდების გამოთქმა, რომლის საბოლოო მიზანია სწორ დასკვნამდე მისვლა, ამოცანის (პრობლემის) გადაჭრა.

მულტილინგვიზმი - იხ.

მრავალენოვნება.

მშობლიური ენა - ეს არის

ოჯახის ენა; როგორც წესი, ბავშვი პირველად სწორედ მშობლიურ ენას შეისწავლის და შემდეგ – სხვა (მეორე, უცხოურ)

Baş hərflərlə yazı – gürcü əlifbasının ən qədim şəkli. Hərflər yumrulaşdırılmış bir xətdə yazılırdılar.

Müzakirə təhlil ediləsi məsələlər üzrə sübut edilmiş ehtimalların söylənilməsidir ki, son məqsədi düzgün nəticəyə gəlinmə, məsələnin (problemin) həllidir.

Multilingvizm – baxın, çoxdilliliyə.

Ana dili – ailənin dilidir; bir qayda olaraq, uşaq ilk dəfə məhz ana dilini öyrənir və sonra başqa dili (ikinci, xarici) dilləri. Ana dilini insan çox dərindən və əsaslı şəkildə mənimsəyir; müvafiq olaraq, ana dili hər zaman onun üçün emosional

ენებს. მშობლიურ ენას ადამიანი ყველაზე ღრმად და საფუძვლიანად ითვისებს; შესაბამისად, მშობლიური ენა ყოველთვის რჩება მისთვის ემოციურად ყველაზე ახლობელ ენად.

მწკრივი ეწოდება ზმნის ფორმათა ისეთ ჯგუფს, რომელიც აერთიანებს ერთმანეთისაგან მხოლოდ პირისა და რიცხვის მიხედვით განსხვავებულ ფორმებს, მწკრივი ჰქვია. ე.ი. ვთბები, თბები, ვთბებით, თბებით, თბებიან ერთი მწკრივის ფორმებია, ვთბებოდი და მისი მიმყოლი ფორმები - სხვა მწკრივისა.

მხატვრული ენა - 1. ენის სტილისტიკური სახესხვაობა (შედარებით მეცნიერების ენასთან, პუბლიცისტიკის ენასთან საქმიანი

olaraq ən yaxın dil kimi qalır.

Sıra felin formalarının elə bir qrupuna deyilir ki, bir-birindən yalnız şəxs və saya əsasən fərqli formaları birləşdirir. Belə ki, qızınıram, qızınırsan, qızınıriq, qızınırsınız bir sıranın formalarıdır, qızınırdım və ondan sonra gələnlər başqa sıranın.

Ədəbi dil – 1. Dilin stilistik fərqi (nisbi elmi dillə, publisistika dili ilə, işgüzar kağız dili ilə, danışiq dili ilə və s.) 2. Bədii ədəbiyyatın forması.

ქალაქების ენასთან, სალაპარაკო ენასთან და სხვ.) 2. მხატვრული ლიტერატურის ფორმა.

მხატვრული სახე - იერსახე, ასახვის სპეციფიკური ფორმა; პირობითი რეალობა, სადაც ზოგადი გამომჟღავნებელია ინდივიდუალურის თავისებურებასა და განუმეორებლობაში, და რომელიც განისაზღვრება შემოქმედის მსოფლმხედველობით, ესთეტიკური იდეალით, შემოქმედებითი ნიჭითა და უნარით. ამდენად, მხატვრულ სახეს გააჩნია შემეცნებითი, ესთეტიკური, აღმზრდელობითი და საკომუნიკაციო ფუნქციები. მხატვრული სახე ცხოვრებისეული სინამდვილის კვლევის ფორმაა. იგი არ არის ფოტოგრა-

ბადიი შაკილ – təsvirin spesifik formasıdır; şərti gerçəklikdir ki, burada ümumi olaraq fərdi xüsusiyyətlər və misilsizlik büruzə edilir və yaradıcının dünyagörüşü ilə müəyyən edilir, estetik idealla, yaradıcılıq istedadı və bacarığı ilə. Belə ki, bədii şəklin elmi, estetik, tərbiyəvi və kommunikasiya funksiyaları vardır. Bədii şəkil həyati həqiqət tədqiqinin formasıdır. O, fotoqrafik deyil, belə ki, ikiləşdirilmiş həqiqət. Əksinə, bədii şəkil istənilənlə, idealla mövcud olanın nisbəti imkanını verir.

ფირებული, ე.ი. გაორკე-
ცებული სინამდვილე.
პირიქით, მხატვრული სახე
სასურველთან, იდეალ-
თან არსებულის შეფარდ-
ების საშუალებას იძლევა.

მხედრული დამწერლობა -
ქართული დამწერლობის
თანამედროვე სახეობა.

ნაცვალსახელი ჰქვია მეტ-
ყველების ნაწილს, რომე-
ლიც იხმარება არსები-
თის, ზედსართავისა და
რიცხვითი სახელების ნა-
ცვლად გარკვეულ შემთ-
ხვევაში.

ნაწილაკი ჰქვია დამხმარე
მეტყველების ნაწილს,
რომელიც დაერთვის ამა
თუ იმ სიტყვას ან მთელ
წინადადებას და სხვა
ელფერს აძლევს მას
მნიშვნელობის მხრივ.
მაგ., ნაწილაკებია -ოდე
და ნუთუ.

ნუსხური დამწერლობა -

Mxedruli yazısı – gürcü yazısının
müasir növü.

Əvəzlik nitq hissəsidir ki, ismin,
sifətin və sayın əvəzinə müəyyən
hallarda istifadə edilir.

Ədat köməkçi nitq hissəsi adlanır
ki, bu və ya digər sözə əlavə olunur
və ya tam cümləyə və ona məna
tərəfindən başqa çalar verir.

Nusxuri yazısı – gürcü yazısının

ქართული დამწერლობის შუა საფეხური. ასოები კუთხოვანი ხდება და 4 ხაზს შუაა გადანაწილებული. სხვაგვარად ნუსხახუცურსაც უწოდებენ.

ორენოვნება - ორი ენის გამოყენება ერთი და იმავე ენობრივი ერთობის წევრთა მიერ სხვადასხვა საკომუნიკაციო სიტუაციაში. ორენოვნება ზოგჯერ მთელ სახელმწიფოსთან მიმართებით იხმარება, ზოგჯერ რომელიმე საზოგადოებასთან მიმართებით, ზოგჯერ კი სულაც იმ ინდივიდის მიმართ, რომელიც ორ ენას ფლობს. ორენოვნება ზოგჯერ იხმარება განზოგადებული, *მრავალენოვნების* მნიშვნელობით. იგივეა, რაც *ბილინგვიზმი*.

ორთოგრაფია - იხ. *მართლწერა*.

orta pilləsi. Hərflər bucaq şəkilli olur və 4 xətt arasında bölünürlər.

İkidilçilik – iki dilin istifadəsi eyni dil birliyinin üzvləri tərəfindən müxtəlif kommunikasiya vəziyyətində. İkidillilik bəzən tam dövlətlə münasibətdə istifadə olunur, bəzən də hər hansı bir cəmiyyətlə münasibətdə, bəzən də iki dilə sahib olan insanla münasibətdə. İkidillilik bəzən ümumiləşdirilir və çoxdillilik mənasında da istifadə olunur. *Bilinqvizmlə* eynidir.

Orfoqrafiya – baxın, orfoqrafiyaya.

ორთოგრაფიული ლექსიკონი

- წიგნი, რომელშიც ანბანის რიგზე განწყობილია სწორი, დადგენილი ფორმები მოცემული ენის სადავო ან უსათაურო დაწერილობის მქონე სიტყვებისა.

პალინდრომი - უკუღმა მოძრავი), სიტყვა, ფრაზა ან ლექსი, რომელიც წაღმა და უკუღმა ერთნაირად იკითხება. მაგ., ატამი ითესა, ასეთი იმატა (ხალხური). პალინდრომი გავრცელებული იყო აღმოსავლეთ სამყაროში, გვხვდება ძვ. ბერძნულ პოეზიაშიც. ძვ. ქართულში მას „წაღმა-უკუღმა წასაკითხავი ლექსი“ და „შებრუნებული ლექსი“ ერქვა. გვხვდება ე. წ. აღორძინების ხანის ქართველ პოეტებთან [იაკობ შემოქმედელი

Orfoqrafik lügət - əlifba sırasında düzgün, təyin edilmiş formaların, verilən dilin mübahisəli və ya başsız yazıya malik sözlərinin izahatı verilən kitab.

Palindrom – tərsinə hərəkət edən, söz, ifadə və ya şeirdir ki, hər iki tərəfə eyni oxunur. Palindrom şərq dünyasında yayılmışdı, qədim yunan poeziyasında da təsadüf edilir. Qədim gürcü dilində ona “tərsinə oxunan şeir” deyilirdi. Belə adlanan İntibah dövrünün gürcü şairlərində təsadüf edilir (İakob Şemokmedeli (Dumbadze), Onana Mdivani (Kobulaşvili), VI Vaxtanq və s.). Müasir gürcü poeziyasında palindroma təsadüf edilir...

(დუმბაძე), ონანა მდივანი (ქობულაშვილი), ვახტანგ VI და სხვები]. თანამედროვე ქართულ პოეზიაში პალინდრომის ნიმუშია: *აი, რა მზის სიგმარია...*

- პასიური ლექსიკა** - **Passiv leksika** – leksik vahidlərdir ki, dili öyrənənlər eşidiblər və onları başa düşə bilirlər, amma yazı və ya danışmaq prosesində, bir qayda olaraq, istifadə etmirlər.
- ლექსიკური ერთეულები, რომლებიც შემსწავლელებს მოსმენილი აქვთ და შეუძლიათ მათი გაგება, თუმცა წერის ან ლაპარაკის პროცესში, როგორც წესი, არ იყენებენ.**
- პირდაპირი დამატება** - **Vasitəsiz tamamlıq** – fəlin vasitəsiz obyektiv şəxsi ilə uyğunlaşır.
- პირდაპირია დამატება, რომელიც ზმნის პირდაპირ-ობიექტურ პირთან არის შეწყობილი.**
- პირდაპირი ნათქვამი** - თუ **Vasitəsiz nitq** – kiminsə sözləri birbaşa təkrarlanırsa, buna vasitəsiz nitq deyilir.
- ვისიმე ნათქვამი სიტყვა-სიტყვით არის განმეორებული, ამას პირდაპირი ნათქვამი ჰქვია.**
- პირველი ენა** - **Birinci dil** – akademik termindir ki,

ტერმინი, რომელიც გამოიყენება ზოგადად მშობლიური ენის აღსანიშნად. ეს არის ენობრივი სახესვაობა (სახესვაობები), რომელიც ათვისებულია ადრეულ ბავშვობაში, ორი-სამი წლის ასაკამდე. ამ სახესვაობას განსაკუთრებული სტატუსი აქვს ბავშვისათვის, რამდენადაც ბავშვი მისით აღმოაჩენს სამყაროს ადრეული სოციალიზაციის ფარგლებში: ლინგვისტური ურთიერთქმედებანი სხვა მოლაპარაკებებთან აუცილებელია ნორმალური განვითარებისათვის. ეს არის სახესვაობა, რომელშიც ადამიანის ენობრივი ნიჭი პირველად გამოვლინდება ბუნებრივ ენაზე. ხშირად ამავე მნიშვნელობით გამოიყენება

ümumiyyətə, ana dilini qeyd etmək üçün istifadə edilir. Bu, dil fərqidir (fərqləridir) ki, erkən uşaqılıqda mənimsənilmişdir, ik-üç yaşına qədər. Bu fərqin uşaqlar üçün xüsusi statusu var, çünki uşaq erkən sosiallaşdırma çərçivəsində öz-özünə dünyanı kəşf edir: linqvistik qarşılıqlı təsir başqa həmsöhbətlə normal inkişaf üçün zəruridir: linqvistik qarşılıqlı əlaqələr başqa həmsöhbətlərlə normal inkişaf üçün vacibdir. Bu, fərkdir ki, bunda da insanın dil istedadı təbii dildə ilk dəfə aşkar edilir. Bir çox hallarda eyni mənada ana dili terminindən də istifadə olunur, amma bu, gündəlik istifadə edilən termin deyil və buna baxmayaraq, emosional yarımmətni var, məsələn, ailə və mənsubiyyət, hansılar bir çox hallarda ilkin dil termini deyil. Qeyd etmək lazımdır ki, bu və ya digər fərdin ailə olduğunu müəyyən edən dil fərqi birinci dil olmaya da bilər; sonralar qazanılmış da ola bilər.

ტერმინი მშობლიური ენა, თუმცა, ეს არის ყოველდღიურად გამოსაყენებელი ტერმინი, რომელსაც, ამის მიუხედავად, აქვს ემოციური ქვეტექსტი, მაგალითად, ოჯახი და წარმოშობა, რომლებიც ხშირად არ არის პირველადი ენობრივი ტერმინი. აღსანიშნავია, რომ ენობრივი სახესხვაობა, რომლისადმიც შესაძლოა განისაზღვროს ამა თუ იმ ინდივიდის მიკუთვნება, აუცილებელი არაა, იყოს პირველი ენა; შესაძლებელია, ეს იყოს მოგვიანებით შეძენილი სახესხვაობა.

პირი არის ზმნის ფორმა, რომელიც აღნიშნავს მოუბარს ან თანამოუბარს, ან კიდევ მათი საუბრის საგანს. ამის მიხედვით პირი სამია გრამატიკაში:

Şəxs felin formasıdır ki, söhbət edəni bildirir və ya onların söhbət predmetini. Buna əsasən, qrammatikada şəxs üç olur: birinci, ikinci və üçüncü. Məsələn, böyüyürəm (mən), böyüyürük (biz) – birinci şəxsin formalarıdır,

პირველი, მეორე და მესამე. მაგ., ვიზრდები (მე), ვიზრდებით (ჩვენ) პირველი პირის ფორმებია, იზრდები (შენ), იზრდებით (თქვენ) - მეორე პირისა, იზრდება (ის), იზრდებათ (ისინი) - მესამე პირისა. პირი შეიძლება იყოს მხოლოდ ერთში ან მრავლობითში.

პოლიგლოტი - იგივე მულტილინგვალის, ანუ ადამიანი, რომელიც ერთდროულად ფლობს სამოთხ ან მეტ ენას.

პროდუცირება - ადამიანის უნარი, გადმოსცეს თავისი აზრები ამა თუ იმ ენაზე; პროდუცირების ორი ენობრივი უნარი არსებობს: ზეპირი (ლაპარაკი) და წერიითი (წერა). პროდუცირების უნარები (რეცეფციულისგან განსხვავებით) - აქტიური

böyüysən (sən), böyüysünüz (siz) – ikinci şəxsin, böyüyür (o), böyüyürlər (onlar) – üçüncü şəxsin. Şəxs təkə və cəmdə ola bilər.

Poliqlot – eyni multilinqval, yəni eyni zamanda üç-dörd və ya çox dilə sahib insan.

Produktivləşmə - insanın bacarığıdır ki, öz fikirlərini ötürür; produktivləşmənin iki dil bacarığı vardır: şifahi (danışiq) və yazılı (yazı). Produktivləşmə bacarıqları (reseptivdən fərqli olaraq) – aktiv bacarıqlardır.

უნარებია.

პროლოგი - იხ. შესავალი.

პროტოტიპი - რეალური პიროვნება ან ლიტერატურული პერსონაჟი, რომელიც საფუძვლად უდევს მხატვრული სახის, ტიპის შექმნას. მხატვრული სახეების შექმნისას ზოგჯერ ლიტერატურულ პირებსაც ემყარებიან.

ჟარგონი - ამა თუ იმ სოციალური, ასაკობრივი ან პროფესიული ჯგუფისათვის დამახასიათებელი სოციალური დიალექტი, რომელიც ძირითადად ლექსიკითა და ფრაზეოლოგიზმებით გამოირჩევა. ეს ტერმინი დამნაშავეთა სამყაროს წარმომადგენელთა მეტყველების ალსანიშნავად პირველად გვხვდება საფრანგეთში XIII-XIV საუკუნეებში.

Proloq – baxın, giriş

Prototip – real şəxsiyyət və ya ədəbi personajdır ki, əsasını bədii şəklin, tipin yaradılması təşkil edir. Bədii növləri yaratdıqda bəzən ədəbi şəxslərə əsaslanırlar.

Jarqon – bu və ya digər sosial, yaş və ya peşəkar qrup üçün xarakterik sosial dialektidir ki, əsasən leksika və ya frazeologizmlə seçilir. Bu termin cinayət dünyasının nümayəndələrinin nitqini qeyd etmək üçün ilk dəfə Fransada XIII-XIV əsrlərdə təsadüf edilir.

რეპლიკა - დრამატურ-გიაში (იტალ. Replica ლათ. Replico - ვუხსნი, ვპასუხობ) დრამატული ნაწარმოების დიალოგის ელემენტი, მოქმედი პირის პასუხი. რეპლიკას უწოდებენ ასევე ბოლო ფრაზას, რომელსაც მოჰყვება სხვისი პასუხი. აქტის ბოლოს რეპლიკას ეკისრება ან მოქმედების შეჯამება, ან მოქმედების შემდგომი განვითარების მონიშვნა.

რეფრენი - 1. ტაქები, რომლებიც ლექსში გარკვეული წესით მეორდება. რეფრენზე აგებული მყარი სალექსო ფორმებია: ტრიოლეთი, რონდელი, რონდო, ბალადა და ა.შ. 2. იგივეა, რაც მისამღერი, ანუ კუპლეტის ნაწილი, რომელიც მეორდება. განვითარდა ხალხური სასიმღერო ლექსიდან,

Replika – dramaturgiyada (italy. replica – lat. replico – izah edirəm, cavab verirəm). Dramatik əsərin dialoqunun elementi, fəaliyyətdə olan şəxsin cavabı. Replika eləcə də son ifadəni bildirir ki, başqasının cavabından sonra gəlir. Aktın sonunda replikaya ya hərəkətin yekunlaşdırılması və ya hərəkətin növbəti inkişafının işarə edilməsi həvalə edilir.

Refren - 1.şeyrdə müəyyən qaydada təkrarlanan beytlər. Refren üzərində qurulmuş sabit şeir formalarıdır: triolet, rondeli, rondo, ballada və s. 2. nəqarətdir, yəni misranın hissəsidir ki, təkrarlanır. Xalq musiqisində inkişaf etmişdir ki, burada dəstə ifaçının sözlərini təkrar edirdi. Nəqarət bir neçə növdə olur: a) sadəcə misra beytlərini təkrarlayır (bütövlükdə və ya qismən), b) təkrarlamaya yamsılama sözləri əlavə olunur, bunların da əvvəllər adət-əənə əhəmiyyəti olmuşdur və ya

სადაც გუნდი სოლისტის ნათქვამს იმეორებდა. მისამღერი რამდენიმე სახისაა: ა) უბრალოდ იმეორებს სტროფის ტაქსს (მთლიანად ან ნაწილობრივ), ბ) გამეორებას ემატება ან ხმაბაძვითი სიტყვები, რომლებსაც, შესაძლებელია, ადრე რაიმე სანესჩვეულებო მნიშვნელობა გააჩნდა, ანდა მისამღერის ტრადიციული ფორმა შეიძინეს. გ) დასრულებული ფრაზა ტაქსის სახით, ტექსტთან დაკავშირებული და სიმღერიდან სიმღერაში გადასული. დ) რამდენიმე ტაქსი, რომლებიც უშუალოდაა დაკავშირებული ტექსტთან.

რეცეფცია - ადამიანის უნარი, გაიგოს მოსმენილი ან დანერგილი. მხოლოდ რეცეფციული უნარების

nəqarət formasını qazanmışlar, c) beyt şəklində başa çatdırılmış ifadə, mətnlə əlaqədar mahnıdan-mahnıya keçmiş. d) mətnlə əlaqədar bir neçə beyt.

Resepsiya – insanın bacarığıdır ki, dinlənilmiş və ya yazılmışı başa düşsün. Yalnız reseptiv bacarıqlara sahib olma dili öyrənmə üçün kifayət

და უფლება შემსწავლელისთვის არ არის საკმარისი, ამ ენაზე ურთიერთობა წარმართოს სხვასთან. რეცეფციული უნარები პასიური უნარებია.

როული წინადადება - როულია წინადადება, თუ იგი შედგება ორი ან მეტი მარტივისა თუ შერწყმული წინადადებისაგან.

რიტმა - ერთი და იმავე ან მსგავსი ბგერების კანონზომიერი გამეორება, ბგერათა შეწყობა-შეთანხმება ტაეპებში უკანასკნელი მახვილიანი მარცვლიდან მოყოლებული; ზოგჯერ ბგერების ასეთი შეწყობა-შეთანხმება ტაეპებს შიგნით. რიტმაში შეიძლება მეორდებოდეს ცალკეული ბგერები, სიტყვები ან სიტყვათა ჯგუფები, იშვიათ შემთხვევაში კი - ტაეპები. რიტმა

etmir ki, bu dildə başqaları ilə münasibət qursun. Reseptiv bacarıqlar passiv bacarıqlardır.

Mürəkkəb cümlə - iki və ya artıq sadə və ya bitişik cümlədən ibarət cümlə mürəkkəbdir.

Rifma – eyni və ya oxşar səslərin qanunauyğun təkrarlanması, səslərin misralarda uyğunlaşdırılması sonuncu vurğulu hecadan başlanmış; bəzən səslərin belə uyğunlaşdırılması-uzlaşdırılması daxilə də olur. Rifmada ayrı-ayrı səslər, sözlər və ya sözlər qrupları təkrarlana bilər, nadir hallarda isə beytlər. Rifma poetik ədəbiyyatda ritmikliyi, ahəngdarlığı, musiqiliyi yaradır.

პოეტურ მეტყველებაში ქმნის რიტმულობას, კეთილხმოვანებას, მუსიკალობას.

რიტმი - თანაზომიერი, პერიოდული მონაცვლეობა რაიმე ელემენტებისა (ბგერების, მოძრაობების და სხვ.) რიტმს დინამიური ხელოვნების დარგებში (მუსიკა, ცეკვა, ლექსი, პროზა) ერთიანი შინაგანი კანონები აქვს (თანაზომადობა დროში), განსხვავებულია რიტმის შემქმნელი მატერია. მხატვრული დროს თვალსაზრისით რიტმი ერთ-ერთი ესთეტიკური მახასიათებელია ხელოვნების ნაწარმოებისა.

რიტორიკული შეკითხვა - რიტორიკულია შეკითხვა, რომელიც დაისმის ავტორის მიერ, თუმცა პასუხის მიღება არ ივა-

Ritm – Mütənasib, dövrü əvəz etmə hər hansı bir elementlərin (səslərin, hərəkətlərin və s.) ritmə dinamik incəsənət sahələrində (musiqi, rəqs, şeir, proza) vahid daxili qanunlar var (vaxt eyniliyi), fərqli ritmi yaradan materiya. Bədii vaxt nöqtəyinə nəzərdən, ritm incəsənət əsərinin estetik xüsusiyyətlərindən biridir.

Ritorik sual – ritorik sual müəllif tərəfindən verilir, amma cavabın alınması ehtimal edilmir və emosional tərəfin gücləndirilməsi üçün verilir.

რაუდება და ემოციური მხარის გასაძლიერებლად მოცემული.

რიცხვითი სახელი მეტყვნაწილი, რომელიც აღნიშნავს საგნის რაოდენობას, რიგს ან მთელის წილს (ორი, მეცხრე, მეათედი).

სალიტერატურო ენა - ენის ნორმირებული, სტანდარტიზებული და კოდიფიცირებული ვარიანტი, რომელიც ყველაზე პრესტიჟულია და, მიუხედავად სახელწოდებისა, არ წარმოადგენს მხოლოდ ლიტერატურის ენას. ამავე მნიშვნელობით გამოიყენება ტერმინი სამწიგნობრო ენა.

სალიტერატურო ენის ისტორია სწავლობს სალიტერატურო ენის ჩამოყალიბების პირობებს, ცოცხალი მეტყველებისა

Say nitq hissəsidir ki, əşyanın sayını, sırasını və ya tamin bir hissəsini bildirir (iki, doqquzuncu, onda bir)

Ədəbi dil – normalaşdırılmış, standartlaşdırılmış və kodifikasiyalı variant ki, çox nüfuzludur və adına baxmayaraq, yalnız ədəbiyyatın adını təqdim etmir. Eyni mənada kitab dili termini də istifadə olunur.

Ədəbi dilin tarixi ədəbi dilin formalaşması şərtlərini öyrənir, canlı nitqin və ədəbi dilin normalarının tarixi əlaqəsini, dil sistemində düşən dəyişikliklərin xronologiyasını öyrənir, yazılı abidələrin göstəricilərinə əsasən.

და სალიტერატურო ენის ნორმათა ისტორიულ ურთიერთობას, ენის სისტემაში მომხდარ ცვლილებათა ქრონოლოგიას წერილობით ძეგლთა მონაცემების მიხედვით.

სამეტყველო აქტი - 1. გამონათქვამები, რომლებიც მოლაპარაკის მიზნების შესრულებას ემსახურება. მოლაპარაკის მიზანი შეიძლება იყოს: რალაცის მოთხოვნა, ბოდიშის მოხდა, უარყოფა, ემოციების გამოხატვა, საყვედურის გამოთქმა და ა.შ. 2. მოცემულ საზოგადოებაში მიღებული სამეტყველო ქცევის წესებისა და პრინციპების შესაბამისად განხორციელებული მიზანმიმართული სამეტყველო ქმედება. მისი ძირითადი დამახასიათებელი ნიშ-

Nitq aktı – 1. Söhbətaparanın məqsədlərinin yerinə yetirilməsinə xidmət edən fikirlər. Söhbət aparının məqsədi ola bilər: nəyisə tələb etmək, üzr istəmək, inkar etmək, emosiyaları ifadə etmək, məzəmmət etmək və s. 2. Verilən cəmiyyətdə alınan nitqi davranış qaydaları və prinsiplərinə uyğun olaraq həyata keçirilmiş məqsədyönlü nitqi əməl. Onun əsas xarakterik əlamətləridir: intensivlik, məqsədyönlük və konventivlik. Nitqi aktların ardıcıl birliyi bizə diskurs verir.

ნებია: ინტენციურობა, მიზანმიმართულობა და კონვენციურობა. სამეტყველო აქტების თანამიმდევრული ერთობლიობა გვაძლევს დისკურსს.

სატირა - სინამდვილის მხატვრული ასახვის ისეთი ფორმა, როდესაც გამანადგურებელი სიცილით ამხილებენ ასახულის უარყოფით, მანკიერ ბუნებას. იუმორისაგან განსხვავებით სატირა სიცილით ამხილებს, ბოლომდე "ამიშვლებს" თავის ობიექტს, ააშკარავებს შეუთავსებლობას გარეგან და შინაგან მხარეებს შორის, ფორმასა და შინაარსს შორის. ამით განსხვავდება სატირა პირდაპირიკრიტიკისგან, ინვექტივისაგან.

საშუალო გვარი - ზმნათა ერთი ჯგუფი არც

Satira – həqiqətin bədii təsvirinin elə bir formasıdır ki, bu zaman özdürücü gülüşlə təsvir ediləni mənfi, nöqsanlı təbiətini vurğulayırlar. Yumordan fərqli olaraq satira öz obyektini gülüşlə göstərir, sonuna qədər “çılpalayır, xarici və daxili tərəflər, forma və məzmun arasında uyğunsuzluğu aşkar edir. Bununla satira birbaşa tənqiddən, invektivdən fərqlənir.

Orta forma – feillərin bir qrupu nə məlum və nə də məchul deyil. Onları

მოქმედებითია და არც -
ვნებითი. მათ საშუალო
გვარის ზმნებს უწოდებენ.
საშუალო გვარის ზმნები
საშუალ-ვნებითი ან
საშუალ-მოქმედებითია.

საწყისი ჰქვია სახელგმნას,
რომელიც წინადადებაში
ისეა გამოყენებული, რო-
გორც არსებითი სახელი.
მაგ., იგი შეიძლება იყოს
ქვემდებარე (ლეღვა საწყისია),
ობიექტი (ზღვა ლეღვა დაინყო) და სხვ.

სახელგმნა - ზმნისაგან
ნაწარმოები ბრუნებადი
სიტყვა. სახელგმნა მოქმედებას
ან მდგომარეობას
გამოხატავს, მაგრამ არა
რომელიმე პირისას. ამიტომ
მას უპირო ზმნა
ენოდება.

სახელმწიფო ენა - ენა,
რომელიც ამ სტატუსით
არის განსაზღვრული ამა
თუ იმ ქვეყნის კონსტიტუ-

orta formalı feillər adlandırılır. Orta formalı feillər orta-məlum və ya orta-məchuldurlar.

Məsdər həm Felin, həm də ismin əlamətlərinə malik olan sözlərə məsdər deyilir. Məsələn: bağla-maq, gəl-mək, gülümsə-mək və s.

Feldən törəmə - feldən əmələ gələn hallana biləcək sözlər feldən törəmə deyilir. Feildən törəmə hərəkəti və ya vəziyyəti ifadə edir, amma hər hansı bir şəxsi ifadə etmir. Buna görə də ona şəxssiz fel də deyilir.

Dövlət dili – bu və ya digər ölkənin konstitusiyasında bu statusla müəyyən edilmiş dil və ya konstitusiyanın olmadığı halda –

ციაში, ან კონსტიტუციის არარსებობის შემთხვევაში - სახელმწიფოს კანონებში. ეს არის ენა, რომელსაც სახელმწიფოს მოქალაქეები იყენებენ სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებთან (საკანონმდებლო, სასამართლო, აღმასრულებელი) ურთიერთობებისას. ენა, რომელზეც ხორციელდება სახელმწიფო ფუნქციები: საქმისწარმოება, პარლამენტისა და სხვა სახელმწიფო დაწესებულებების ფუნქციონირება, აგრეთვე იმართება სხვადასხვა ღონისძიება საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში.

სემანტიკა - მნიშვნელობის სტრუქტურის ლინგვისტური კვლევა.

სენტენცია - ზნეობრივი ხასიათის სხარტი გამო-

dövlət qanunları ilə. Dövlətin vətəndaşları bu dildən dövlət hakimiyyət orqanları ilə (qanunvericilik, məhkəmə, icraiyyə) münasibətdə istifadə edirlər. Dövlətin funksiyalarının həyata keçirildiyi dil: işgüzarlıq, parlament və başqa dövlət müəssisələrinin fəaliyyəti, eləcə də ictimai toplantı yerlərində həyata keçirilən müxtəlif tədbirlər.

Semantika – məna strukturunun linqvistik tədqiqatı.

Sentensiya - əxlaqi xarakterli qısa ifadə, öyüd-nəsihət məzmunlu qısa

თქმა, დამრიგებლური შინაარსის მოკლე შეგონება; სენტენციები დამახასიათებელია დიდაქტიკურ-ალმზრდელიობით და იგავარაკული ხასიათის ნაწარმოებებისათვის. ხშირად იყენებენ ასევე ორატორულ ხელოვნებასა და ცოცხალ, სასაუბრო ენაში. სენტენციებით მდიდარია შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“ და დავით გურამიშვილის „სწავლა მოსწავლეთა“.

სინტაქსი არის გრამატიკის ნაწილი, რომელიც შეისწავლის წინადადების ტიპებს და სიტყვათა შეკავშირების წესებს წინადადებაში. იგი არკვევს, რა და რა სახის სიტყვები შეიძლება შეეწყოს ერთმანეთს, რა სახის ურთიერთობა შეიძლება

tövsiyə; sentensiyalar didaktik-tərbiyəvi təmsil xarakterli əsər üçün xarakterikdir. Bir çox hallarda eləcə də nətiq incəsənəti və canlı, danışq dilində istifadə olunur. Sentensiyalarla Şota Rustavelinin Pələngdərisi geymiş pəhləvan və Davit Quramişvilinin Şagirdlərin təlimi əsərləri zəngindir.

Sintaksis qrammatik hissədir ki, cümlənin tiplərini və cümlədə sözlərin bağlantı qaydalarını öyrənir. O araşdırır ki, hansı növdə sözlər bir-biri ilə düzələ bilər, onların arasında hansı növ əlaqə qurula bilər və cümlədə bu və ya digər sözün hansı təyinatı ola bilər.

დამყარდეს მათ შორის და
რა დანიშნულება აქვს ამა
თუ იმ სიტყვას წინადა-
დებაში.

სლენგი - სოციალური დია-
ლექტის სახესხვაობა, რო-
მლის ენობრივი ესოვი-
ლი ძირითადად სუბსტან-
დარტული ლექსიკური
ერთეულებისაგან
შედგება.

სოციოლინგვისტიკა - საე-
ნათმეცნიერო დისციპლი-
ნა, რომელიც შეისწავლის
ენას საზოგადოებრივ
კონტექსტში, მის ურთი-
ერთობას საზოგადოებრივ
ფაქტებთან, მის სოცია-
ლურ და სიტუაციურ
ვარიანებას, ენობრივ სიტ-
უაცუას, ენობრივ პოლი-
ტიკას და ა. შ. ენის
სამეცნიერო ინტერესი
ენის საზოგადოებრივი
ბუნების მიმართ გაღვივდა

Slenq – sosial dialektin növüdür ki,
dil materialı əsasən standart
leksik vahidlərdən ibarət olur.

Sosioloji linqvistika – elmi
intizamdır və dili ictimai kontekstdə
öyrənir, onun ictimai faktlarla
əlaqəsini, onun sosial və vəziyyət
fərqlərini, dil vəziyyətini, dil siyasətini
və s. Dilin ictimai təbiətinə olan dil
elmi marağı Fransada XIX əsrin
sonuncu onilliklərindən oyanmağa
başlamışdır. Sosioloji linqvistikada
iki böyük sahə ayrılır:
makrososioloji linqvistika və
mikrososioloji linqvistika

საფრანგეთში XIX საუკუნის ბოლო ათწლეულებიდან. სოციოლინგვისტიკაში გამოიყოფა ორი დიდი სფერო: **მაკროსოციოლინგვისტიკა** და **მიკროსოციოლინგვისტიკა**.

სრული წინადადება - წინადადება სრულია, თუ გამოტოვებულად არ იგულისხმება რომელიმე წევრი.

სტატიკურია ვნებითი, რომელიც გამოხატავს მოქმედების შედეგს: მთებს ნისლი აფენია.

სტერეოტიპი - ადამიანთა ჯგუფის/კატეგორიის შესახებ წარმოდგენა ვრცელდება მის ყველა წევრზე, მიუხედავად იმისა, შეესაბამება თუ არა იგი კონკრეტულ პიროვნებას. სქემატური აზროვნების ერთ-ერთი გამოვლინება.

Tam cümlə - üzvlərin hamısının iştirak etdiyi cümlə tam cümlə adlanır.

Statik hərəkətin nəticəsini ifadə edən məchul: dağları duman bürümüşdür.

Stereotip – insanlar qrupunun/kateqoriyasının haqqında təsəvvür onun bütün üzvləri haqqında yayılır, bunun konkret şəxsə uyğun olub-olmamasına baxmayaraq. Sxematik təfəkkürün təzahürlərindən biridir.

სტროფი - ლიტერატურულ ლექსში შინაარსობრივად და რიტმულად გაერთიანებული რამდენიმე (ყველაზე ხშირად ოთხი) სტრიქონი, ტაეპი, ხანა.

სტრუქტურალიზმი - წამყვანი ლინგვისტური მოდელი მეოცე საუკუნის ორმოცდაათიან წლებში. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება მეტყველებაში პროდუქციების სხვადასხვა დონის აღწერას.

ტაეპი - ლექსის რიტმული ინტონაციური პროცესის მეტრულად განსაზღვრული ფონიკური და გრაფიკული ნორმა, რომელსაც ემორჩილება სინტაქსი. ტაეპები ურთიერთმეფარდებული და თანაზომადი ერთეულებია, რითაც ლექსითი ნაწარმოები განსხვავ-

Misra - ədəbi şeirdə məzmunca və ritmik baxımdan birləşdirilmiş bir neçə (ən çox dörd) sətir, beyt.

Strukturalizm – iyirminci əsrin əllinci illərində aparıcı linqvistik model. Xüsusi əhəmiyyət nitqdə produsivliyin müxtəlif səviyyəsinin təsvirinə verilir.

Beyt – şeirin ritmik-intonasiya prosesinin metrik müəyyən edilmiş fonik və qrafik normasıdır ki, sintaksisə aiddir. Beytlər qarşılıqlı mütənəşib və ölçülən vahidlərdir ki, bununla da şeir əsəri prozadan fərqlənir. Beytin qrafik prinsipinin əsasında prozanın və poeziyanın ayrılması durur və buna da həlledici əhəmiyyət proza, verilib, ritmik proza kimi janrların olduğu şərtlərdə verilir.

დება პროზაულისაგან.

ტაეპის გრაფიკული პრინციპი საფუძვლად უდევს პროზისა და პოეზიის გამიჯვნას, რასაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება ისეთი უანრების არსებობის პირობებში, როგორცაა *ლეესი პროზად, ვერლიბრი, რიტმული პროზა.*

ტერმინი - სიტყვა ან შესიტყვება, რომელთაც ზუსტად აღინიშნება მეცნიერებაში, ტექნიკასა და ხელოვნებაში გარკვეული ცნება.

ტექსტი - ცნება „ტექსტი“ გულისხმობს ნებისმიერ ზეპირ თუ წერილობით ფრაგმენტს, რომელსაც მიიღებენ, გადასცემენ ან ცვლიან ერთმანეთში ენის შემსწავლელეები / მომხმარებლები. ამგვარად, კომუნიკაციის ნებისმიერ

Termin – elmdə, texnika və incəsənətdə müəyyən anlayışın dəqiq qeyd edildiyi söz və ya söz birləşməsi.

Mətn – “mətn” anlayışı istənilən şifahi və ya yazılı parçanı nəzərdə tutur ki, bunu da dili öyrənənlər/istifadəçilər qəbul edir, ötürür və bir-birində dəyişdirirlər. Belə ki, kommunikasiyanın hər hansı bir aktı, hansı ki dilin istifadəsi ilə baş verir, mətnin törəməsinə aparır.

აქტს, რომელიც ენის გამოყენებით მიმდინარეობს, მივყავართ ტექსტის წარმოქმნამდე.

ტომი - 1) ბეჭდვითი ნაწარმოები, გამოცემული ცალკე წიგნად. 2) რამდენიმე წიგნად დაბეჭდილი ნაწარმოების ცალკეული წიგნი. 3) პერიოდული გამოცემის ან „შრომების“ რამდენიმე ნაკვეთი, შეკრული ან აკინძული ერთ წიგნად.

ტონი - ბგერის სიმაღლის დონე, როგორც ფონოლოგიური მახასიათებელი. ზოგ ენაში (მაგ. ჩინურში) ტონებს შორის სხვაობა მნიშვნელოვან როლს თამაშობს სიტყვების იდენტიფიცირებასა და გავებაში.

ტრანსფერი - ენათაშორისი გავლენები ენის შესწავლის პროცესში; უცხო

Tom – 1) წაყ აწერი აყრცა კიწაბ კიმი ბურაქილმუწდრ. 2) ბირ ნეწა კიწაბ კიმი წაყ ედილმუწ აწერიწ აყრ-აყრ კიწაბი. 3) დწვი რეწრინ ვა ყა „აწერიწრინ“ ბირ ნეწა რარწასი, ბირ კიწაბ კიმი ბაწლანმუწ ვა ყა თიკილმუწ.

Ton – აწინ ჰუნდრლუკ აწვიყყაწი, ფონოლოჯი ხარაქტერი ოლარაყ. ბაწი დილლერდა (მას., წინ დილნდა) ტონლარ არასინდა წერყ სწზლერინ ეყნილეწდირილმაწი ვა ბაწა დუწულმასინდა ვაციბ როლუ ყერიწა ყეტირ.

Transfer – დილნ ოყრენილმა პროსესინდა დილლერარასი ჰადისაღერ; ხარცი დილნ ოყრენილმაწი

ენის სწავლების მეთოდ-
ლიკაში ტრანსფერი აღ-
ნიშნავს პირველი ენის
გავლენას შესასწავლ
ენაზე. ტრანსფერის შედე-
გები შეადგენს *ინტერენის*
ნაწილს.

უბრალო დამატება - ისეთ
დამატებას, რომელიც არ
არის შეწყობილი გმნის
ობიექტურ პირთან,
უბრალო დამატება ჰქვია.

უკუთქმითი წინადადება -
უკუთქმითია წინადადება,
თუ გმნა-შემასმენლით
გამოხატული მოქმედების
შესრულება უარყოფი-
ლია.

უმცირესობის ენა - სპირად
გამოიყენება ენობრივი
უმცირესობის მნიშვნელო-
ბით, თუმცა ამ უკანასკნე-
ლს პრინციპულად განსხ-
ვავებული მნიშვნელობა
აქვს (იხ. *ენობრივი*
უმცირესობა): უმცირესობა

metodikasında transfer birinci dilin
öyrənilən dilə təsirini bildirir.
Transferin nəticələri *interen* hissəni
təşkil edir.

Sadə tamamlıq – felin obyektiv
şəxi ilə qurulmayan tamamlıq sadə
tamamlıq adlanır.

İnkār cümlə - fel-xəbərle ifadə
edilən hərəkətin yerinə yetirilməsi
inkar edildiyində cümlə inkardır.

Azlıqların dili – bir çox hallarda
azlıq dili mənası istifadə olunur,
amma bu sonuncu prinsipə fərqli
əhəmiyyət daşıyır (*baxın, dil*
azlığına): azlıq etnik, milli (dini) ola
bilir, amma dil azlığı hər hansı bir
etnik (milli) qrupa aidiyyəti nəzərdə
tutmur; məsələn, Azərbaycan,
erməni dillərinə Gürcüstanda

შესაძლოა იყოს ეთნიკური, ეროვნული (რელიგიურიც), თუმცა ენობრივი უმცირესობა არ გულისხმობს რომელიმე ეთნიკური (ეროვნული) ჯგუფისადმი მიკუთვნებას; მაგალითად, აზერბაიჯანული, სომხური ენები საქართველოში უმცირესობათა ენებად განიხილება; ამავე დროს, ისინი ენობრივი უმცირესობებია (დომინანტ ენასთან – ქართულთან მიმართებით); სვანური, მეგრულ-ლაზური – ენობრივი უმცირესობებია და არა – უმცირესობათა ენები.

azlıqların dili kimi baxılır; eyni zamanda, onlar dil azlıqlarıdır (dominant dillə - gürcü dili ilə münasibətdə); svan-meqrel-laz- dil azlıqlarıdır, amma azlıqların dili deyil.

უსრული წინადადება - წინადადება უსრულია, თუ გამოტოვებულად იგულისხმება ერთი ან რამდენიმე წევრი, რომელთა აღდგენაც ადვილად შეიძლება წინა

Yarımçıq cümle - bir və ya bir neçə üzvünün buraxıldığı cümle yarımçıqdır ki, onların bərpası da ötən sözlərin və vəziyyətin əsasında asanlıqla mümkündür.

ნათქვამის ან სხვა ვითარების მიხედვით.

ულლება - ზმნის ფორმაცვალებას მწკრივების მიხედვით ულლება ჰქვია. მაშასადამე, ყოველი პირიანი ზმნა ულლებაღი სიტყვაა.

ფაბულა - ამბავი, არაკი, რომელიც საფუძვლად უდევს მხატვრულ ნაწარმოებს.

ფლექსიური ენები - ფლექსიურ ენებში კი ფონეტიკური ცვლილებები ხდება ფუძეში (და შეიძლება აფიქსშიც), რის გამოც ფუძე და აფიქსი შეერწყმიან ერთმანეთს.

ფონემა - სამეტყველო ბგერა, რომელსაც სიტყვათ- განმასხვავებელი ფუნქცია მოეპოვება.

ფონოლოგია - სამეცნიერო დისციპლინა, რომელიც შეისწავლის ენაში არსე-

Felin təsrifi – felin sıralarına əsasən formasını dəyişməsinə felin təsrifi deyilir. Belə ki, hər bir şəxsi fel təsriflənmə sözüdür.

Fabula - əhvalat, təmsildir ki, onun əsasında bədii əsər durur.

Fleksiv dillər – fleksiv dillərdə isə fonetik dəyişikliklər kökdə baş verir (və afiksdə də ola bilər) və buna görə də kök və afiks bir-biri ilə birləşirlər.

Fonema – danışmaq səsidir ki, sözləri fərqləndirən funksiyaya malikdir.

Fonologiya – elmi intizamdır ki, dildə mövcud səslərin əhəmiyyətini fərqləndirən funksiyaları öyrənir.

ბულ ბგერათა მნიშვნე-
ლობის განმასხვავებელ
ფუნქციას. სხვადასხვა ენის
ბგერითი სისტემები და ამ
სისტემების კვლევები.

ფონოტაქტიკა - ხმოვნებისა
და თანხმოვნების თანა-
მიმდევრობა/განლაგების
კანონზომიერებანი ენაში.

ფუძე - სიტყვის იმ ნაწილს,
რომელსაც ჩამოშორე-
ბული აქვს ფორმამა-
წარმოებელი აფიქსები,
ფუძე ეწოდება.

ქარაგმა - ეტრათი ძნელად
დასამუშავებელი მასალა
იყო ძველად. ამიტომ
ძვირფასი მასალის
ეკონომიისათვის ზოგი-
ერთ ხშირად ხმარებულ
სიტყვას ამოკლებდნენ ანუ
აქარაგმებდნენ. შემოკლე-
ბულ სიტყვას თავზე განივ
ხაზს ან სხვაგვარ ნიშანს
უკეთებდნენ, რომელსაც
ქარაგმას უწოდებდნენ.

Müxtəlif dilin səs sistemlərini və bu sistemlərin tədqiqatlarını.

Fonotaktika – saitlərin və samitlərin ardıcılığı / dildə düzülüş qanunauyğunluğu.

Kök –forma yaradan afiksleri kənarlaşdırılmış sözün hissəsi kök adlanır.

Tilda – qədimlərdə çox çətin emal edilən material idi. Buna görə də materiala qənaət edilməsi üçün bəzi hallarda istifadə edilən sözü qısaltırdılar. Qısaltılmış sözün başına xətt çəkir və ya başqa işarə edirdilər.

ქვემდებარე ჰქვია წინა-
დადების მთავარ წევრს,
რომელიც ზმნის სუბი-
ექტურ პირთან არის
შეწყობილი.

ქცევა - ზმნის ფორმა,
რომელიც გამოხატავს, თუ
როგორია კუთვნილე-
ბით-დანაშნულებითი
ურთიერთობა სუბიექტსა
და ობიექტს შორის ან
ობიექტებს შორის.

ღია პრობლემა - დაუ-
მტკიცებელ და არაუარ-
ყოფილ ჰიპოთეზას უწო-
დებენ ღია პრობლემას.

შეთანხმება ჰქვია სიტყვათა
სინტაქსური ურთიერ-
ობის ისეთ სახეს, როცა
დაქვემდებარებული
სიტყვა იმ ფორმას იღებს,
რომელიც აქვს მთავარ
სიტყვას. სახელს სახელი
და ზმნა შეიძლება
შეთანხმოს რიცხვში.

შემასმენელი - შემასმენელი

Xəbər cümlənin baş üzvü adlanır
ki, fəlin subyektiv şəxsi ilə qurulur.

Hərəkət – fəlin formasıdır ki,
subyekt və obyekt arasında və ya
obyektlər arasında aidiyyat-təyinət
əlaqəsinin necə olduğunu ifadə edir.

Açıq problem – isbatlandırılmamış
və inkar edilməmiş hipotezi açıq
problem adlandırırlar.

Uzlaşma sözlərin sintaktik
əlaqəsinin növüdür ki, bu zaman tabe
söz baş sözün formasını alır. İsim
isimlə və fəli sayla uzlaşa bilər.

Xəbər – cümlənin baş üzvüdür.

წინადადების ძირითადი წევრია. მნიშვნელობით მრავალფეროვანია. იგი გამოხატავს: 1. საგნის მოქმედებას; 2. საგნის მდგომარეობას 3. რა მოსდის საგანს 4. როგორია საგანი.

შერწყმული წინადადება - შერწყმულია წინადადება, თუ შიგ მოიპოვება ორი ან ორზე მეტი ერთგვარი წევრი.

შესავალი - ლიტერატურული, თეატრალური და მუსიკალურ-სცენური ნაწარმოების შესავალი ნაწილი. ლიტერატურულ პროლოგში, როგორც წესი, მოთხრობილია იმ მოვლენების შესახებ, რომლითაც მოტივირებულია ნაწარმოების ძირითადი მოქმედები, წინ უსწრებს მას ან განმარტებულია ავტორის მხატვ-

Mənaca müxtəlifdir. O bildirir: 1. əşyanın hərəkətini; 2. əşyanın vəziyyətini; 3. əşya ilə nə baş verdiyini; 4. əşyanın necə olduğunu.

Budaq cümlə - iki və ya artıq eyni üzvü olan cümlə adlanır.

Giriş – bədii, teatral və musiqi-səhnə əsərinin giriş hissəsidir. Bədii proloqda, bir qayda olaraq, əsərin əsas hərəkətinin motivləndirildiyi hadisələr haqqında danışılır və ya müəllifin bədii fikri və estetik kredosu izah edilir.

რული ჩანაფიქრი და
ესთეტიკური კრედო.

შორისდებული ჰქვია
უცვლელ მეთყველების
ნაწილს, რომელიც უშუა-
ლოდ გამოხატავს ადა-
მიანის სულიერ განწყო-
ბილებას, გრძნობასა თუ
ნება-სურვილს. მაგ.: *ახ,
ვიშ, ეჰ, ვაი, ერიჰ, ჰეი,
ყოჩაღ, სუ...*

ჩართული - განკერ-
ძობული სიტყვა ან
სიტყვათა ნაერთი, რომ-
ლითაც მოქმელი გამოხა-
ტავს, როგორ უყურებს ის
წინადადებაში გამოქმულ
აზრს. ჩართულია ზოგჯერ
მოთელი წინადადებაც.

ცეზურა - ტაეპის რიტმულ-
ინტონაციური პროცესის
გამყოფი ბუნებრივი შეს-
ვენება; ტაეპის სტრუქ-
ტურული ელემენტი.

ძახილის წინადადება -
ძახილისაა წინადადება,

Ədat dəyişilməyən nitq hissəsidir
ki, birbaşa insanın mənəvi əhval-
ruhiyyəsinə, hisslərini və ya
istəklərini ifadə edir. Məs., ay, vay,
afərin....

Modal sözlər – ayrı-ayrı sözlər və
ya sözlər birliyi ilə ifadə olunur ki,
cümlədə söylənilən fikrə necə baxılır.
Bütün cümlə modal söz ola bilər.

Sezura – misranın ritmik-
intonasiya prosesini bölən təbii
fasilə; misranın struktur elementi.

Nida cümləsi – söyləyənin böyük
duygularını müşayiət edir: təəccüb-

რომელსაც ახლავს მოქმედის დიდი გრძნობა: გაკვირვება-განცვიფრება, ალტაცება, ნატვრა, დანანება, მწუხარება და სხვ. ძახილის წინადადების ბოლოს ძახილის ნიშანი დაისმის.

წართქმითი წინადადება - წართქმითია წინადადება, თუ ზმნა-შემასმენლით აღნიშნული მოქმედების შესრულება დადებითად არის გამოხატული;

წიგნაკი - 1) პატარა ზომის წიგნი. 2) პატარა ზომის რვეული სახელდახელო ჩანაწერებისათვის; უბის წიგნაკი

წიგნი - საშუალება ადამიანის ნააზრვეისა დროში და სივრცეში რაიმე გამძლე მასალაზე ჩანიშვნით. ამჟამად წიგნი ეწოდება ქაღალდზე ან სხვა ნივთიერებაზე დაბეჭდილ

heyret, arzu, tæssüf, kædær vâ s. Nida cümlesinin sonunda nida işarəsi qoyulur.

Əmr nəqli cümlə - fəl-xəbərle qeyd edilən hərəkətin yerinə yetirilməsi müsbət ifadə olunduğu cümlə adlanır.

Kitabça – 1) kiçik ölçülü kitab. 2) kiçik ölçülü dəftər qeydlərin yazısı üçün; təyinat kitabı

Kitab – üzərinə müxtəlif yollarla köçürülmüş mətn və ya rəsm şəklində informasiya daşıyıcılarından ibarət vərəqə toplusu

ტექსტს.

წიგნიერება - გრაფიკული სისტემის გამოყენების და წერილობითი ტექსტების წაკითხვა / შექმნის უნარი. კითხვა, წერა და შემოქმედებითი და ანალიტიკური პროცესები, რომლებიც ჩართულია ტექსტების შექმნისა და გაგების პროცესში.

წინამბაფი ნაწარმოების ის ნაწილი, სადაც ავტორი გვაცნობს მოქმედი გმირის წარსულს ანუ წინაისტორიას.

ხანმეტი ტექსტები - ხანმეტი ეწოდება ისეთ წერილობით ძეგლებს, რომლებშიც მეორე სუბიექტური და მესამე ობიექტური პირების ნიშნად ხ-პრეფიქსია გაბატონებული.

ხარისხის ფორმები - ვითარებით ზედსართავ სა-

Savad – qrafik sistemin istifadəsi və yazılı mətnlərin oxunulması/yaradılması qabiliyyəti. Oxu, yazı və yaradıcılıq və analitik proseslər mətnlərin yaradılması və başa düşülməsi prosesinə cəlb olunmuşlar.

Əvvəlki əhvalat əsərin bu hissəsində müəllif qəhrəmanın keçmişini yəni əvvəlki tarixçəni yazır.

Xanmeti mətnləri – ikinci subyekt və üçüncü obyektiv şəxslərin əvəzinə X – prefiksiyası hakim kəsilən yazılı abidələr adlanırlar.

Keyfiyyətin formaları – təyin sifəti adətən keyfiyyət formaları ilə

ხელს ჩვეულებრივ ეწარ-
მოება ხარისხის ფორმები,
რომლებიც ძირეულთან
მიმართებით მეტი ან ნაკ-
ლები ოდენობით გამოხა-
ტავენ საგნის თვისებას:
დიდი - უდიდესი,
მოდიდო; თეთრი -
უთეთრესი, მოთეთრო.

yaradılırlar, onlar da köklə nisbətən
çox və ya az miqdarda əşyanın
xassəsini bildirirlər:

böyük- ən böyük, bir az böyük; ağ-
dümağ, ağımtıl.

ხელნაწერი - 1) ნაწარმოების დედანი, შესრულებული ავტორის მიერ. 2) პირობითად ასევე ეწოდება საწერ მანქანაზე დამზადებულ ასლს რედაქციაში წარსადგენად ან სტამბაში გადასაცემად. 3) ნაწარმოების დედანი, რომელიც ავტორის მიერ არის შესრულებული. გამომცემლობაში წარდგენილ საავტორო დედანს, თუნდაც იგი საწერ მანქანაზე იყოს დაბეჭდილი ან სტამბურ ანაბეჭდს წარმოადგენს, ხელნაწერს ეწოდებენ.

ჰაგიოგრაფია - ერის წმინდანის შესახებ შექმნილი ყველა ჟანრის „წამებათა“ და „ცხოვრებათა“ ყველა რედაქციის თხზულებათა ერთობლიობა. თუ ეს ჰაგიოგრაფიული თხზულებები

Əlyazma – 1) əsərin orijinalı, müəllif tərəfindən yerinə yetirilmiş. 2) şərti olaraq eləcə də yazı maşınında hazırlanmış surətin redaksiyaya təqdim edilməsi və ya mətbəəyə verilməsi üçün. 3) əsərin orijinalı, müəllif tərəfindən yerinə yetirilmiş. Nəşriyyata təqdim edilmiş müəllif orijinalı, hətta yazı maşını və ya mətbuat çapını təqdim etsə də əlyazma adlandırılır.

Haqiqrafiya – millətin müqəddəsliyi haqqında yaradılmış bütün janrda “əzabların” və “həyatların” bütün redaksiyalarının əsərlərinin birliyi. Bu haqiqrafik əsərlər gürcü dilində yaradılmışdırsa, o zaman onlara orijinal haqiqrafiya deyilir, istənilən başqa dildən tərcümə edilənlərə isə tərcümə edilən

ქართულად არის შექმნილი, მას ორიგინალური ჰაგიოგრაფია ეწოდება, ხოლო ნებისმიერი სხვა ენიდან თარგმნილი თხზულებები - ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია.

ჰემეტი ტექსტები - **Haemeti mətnləri** – ikinci subyektiv və üçüncü obyektiv şəxslərdə H istifadə edilən mətnlərə haemeti deyilir.

ტექსტებს, რომლებშიც მეორე სუბიექტური და მესამე ობიექტური პირების ნიშნად ჰ- იხმარება, ჰემეტი ტექსტები ჰქვია.

ჰიპოთეზა - მეცნიერული **Hipoteza (fərziyyə)** – elmi ვარაუდი, რომელიც წამო- ehtimaldır ki, müəyyən ehtimalların ყენებულია გარკვეული həlli üçün irəli sürülür və მოვლენების ასახსნელად yoxlanılmasını tələb edir. Fərziyyə და მოითხოვს ვერიფიკაცი- vasitəsilə müəyyən faktların əsasında რებას (დამოწმებას). ჰი- ayrı-ayrı obyektlərin, əlaqələrin və პოთეზის საშუალებით, hadisələrin səbəbi haqqında nəticə გარკვეული ფაქტების სა- çıxarılır. ფუძველზე, კეთდება დას- კვნა ცალკეული ობიექ- ქტის, კავშირის ან მოვ- ლენის მიზეზის შესახებ.